

III. Przegląd prawodawstwa.

1. Prawo cywilne.

(Od 1 października 1923 do 30 września 1924.)

Naprawa skarbu i reforma waluty przeprowadzona w tym okresie sprawozdawczym odbiła się rozgłośnionym echem także w dziedzinie prawa cywilnego. Cały szereg ustaw i rozporządzeń ma na celu przeprowadzenie tej reformy także w sferze stosunków prywatno-prawnych ułatwić i zbawienne jej skutki ustalić. Dotyczy to wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej w równej mierze, stąd też i pod względem formalnymi charakterem ustawodawstwa się zmienił, regułą się stają normy prawne ogólnoprawne, do wyjątków należą partykularne.

Z przepisów będących w związku z reformą waluty chronologicznie pierwszym jest rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 stycznia 1924 r. Dz. U. 7 poz. 64 o określaniu wartości przedmiotów majątkowych oraz zaciąganiu i dochodzeniu zobowiązań w złotych. Umożliwia ono oznaczenie wartości majątkowych i zobowiązań we wszelkiego rodzaju dokumentach i aktach prawnych nie wyłączając weksli i papierów wartościowych w tak zw. złotym teoretycznym t. j. wedle kursu franka złotego.. W ten sam sposób mogą też być dokonywane wpisy do ksiąg gruntowych i innych rejestrów publicznych oraz w złotych można dochodzić pretensyj i to niezależnie od waluty na jaką opiewają. Rozporządzenie to umożliwiło jeszcze przed wprowadzeniem faktycznym nowej waluty zawierania transakcyj pieniężnych w sposób zabezpieczający je przed dewaluacją.

Dalej jeszcze w tym kierunku idzie rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 kwietnia 1924 r. Dz. U. 36 poz. 385 o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczonych. Zezwala ono na zawieranie umów z zastrzeżeniem zabezpieczenia hipotecznego opiewających na waluty obce lub złote w złocie. Wpis zabezpieczenia hipotecznego dopuszczalny jest wówczas również w walutach obcych lub złotych w złocie. Wierzytelność taka — o ile nie została zastrzeżona wyraźnie zapłata efektywnie w walucie obcej lub w zło-

cie — płaćta jest w walucie polskiej według kursu z dnia poprzedzającego zapłaćtę. W razie sprzedaży nieruchomości w drodze przymusowej licytacji opis i obwieszczenie powinny podawać takie wierzytelności bez przerachowania a w dal szem postępowaniu licytacyjnem należy wartość ich obliczać według kursów z dnia poprzedzającego licytację.

Najdonioćlejszym atoli aktem prawodawczym z zakresu prawa prywatnego jest bezwaćtpienia w tym okresie rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 14 maja 1924 Dz. U. 42 poz. 441, uzupełnione i częściowo zmienione rozporządzeniem z dn. 28 czerwca 1924 r. Dz. U. 56 poz. 566 o **przerachowaniu zobowiązań prywatno - prawnych**. Dotyczy ono zobowiązań pieniężnych o charakterze prywatno-prawnym powstałych przed dniem 28 kwietnia 1924 a płaćtnych w markach polskich bez względu na to-, czy zobowiązania te w chwili powstania były wyrażone lub płaćtne w markach polskich czy też w walutach państw zaborczych a stały się płaćtnymi w markach polskich dopiero na skutek przepisów, które wprowadziły markę polską jako prawny środek płaćtniczy. Nadto stosuje się ono do płaćtnych w rublach carskich należności, których tytuły powstały na obszarze b. Litwy środkowej przed dniem 1. kwietnia 1921 r., do płaćtnych w koronach austriacko-węgierskich należności, których tytuły powstały na obszarze województwa wołyńskiego przed dniem 1 kwietnia 1921 r., wresznie do należności, których tytuły powstały na obszarze Ziemi Wileńskiej, wojew. poleskiego i powiat, grodzieńskiego, białostockiego, bielskiego i sokólskiego województwa białostockiego, a które były płaćtne w rublach i markach, emitowanych na rym obszarze przez b. władze okupacyjne niemieckie (t. zw. ostrublach i ostmarkach). Podstawą „przerachowania” jest skala oznaczająca wartość złotego w stosunku do marki polskiej, niemieckiej, korony austriacko-węgierskiej i rubla rasyjskiego w czasie od 1. 8. 1914 r. do 28. 4. 1924 r. i to w latach 1914 do 1918 za każdy kwartał, od r. 1919 za każdy miesiąc z osobna. Stosunek ten określony został naogół wedle parytetu złota. Jednakowoż wartość podana w skali stanowi tylko maksymalną granicę waloryzacji i tylko w nielicznych przypadkach przerachowanie jej dosięga; granicę minimalną stanowi ustawowa relacja złotego do marki polskiej, t. j. 1 zł.— 1.800.000 mkp. O zastosowaniu odpowiedniej stawki w skali podanej rozstrzyga czas powstania tytułu uzasadniającego daną należność pieniężną.

Co do sposobu przeprowadzenia waloryzacji rozróżnia rozporządzenie dwie kategorie należności, takie, których skala waloryzacji jest w samym już rozporządzeniu ściśle oznaczo-

na, i takie, których przerachowanie pozostawia sędziemu w każdym poszczególnym przypadku, zależnie od zachodzących okoliczności, uwzględniając zasadę słuszności.

Do pierwszej zaliczone są przede wszystkim pożyczki i tu znów uczyniono rozróżnienie między pożyczkami hipotecznie zabezpieczonymi a niezabezpieczonym. Otóż hipoteki wraz z wierzytelnościami z pożyczek niemi zabezpieczonymi podlegają na ogół wyższej waloryzacji. Stopa jej zależy od tego, czy obciążają nieruchomości podpadające pod ustawę o ochronie lokatorów czy też nie oraz od położenia. Zależnie od tych dwóch czynników waha się waloryzacja między 15 a 50% skali parytetowej. Odsetki zaległe za czas do 31 grudnia 1924 przy nieruchomościach pierwszego rodzaju a do 30 czerwca 1924 r. przy innych przerachowuje się taksamo jak kapitał i dolicza do kapitału. Nadto służy dłużnikom co do spłaty kapitału prawo zwłoki do 1 stycznia 1928 r. względnie 1927 r.

Przy pożyczkach amortyzacyjnych, hipotecznie zabezpieczonych, określa się wysokość wierzytelności według stanu z dnia, do którego została zapłacona ostatnia rata amortyzacyjna. Wynikająca z przerachowania suma złota ma być oprocentowana i amortyzowana jako nowa pożyczka na poprzednich warunkach.

Natomiast pretensje z pożyczek niezabezpieczonych hipotecznie ulegają przerachowaniu w wysokości 10% sumy obliczonej wedle wspomnianej skali i to tylko wówczas, o ile powstały przed 1 stycznia 1922 r., pożyczki powstałe po tym terminie mogą być zwaloryzowane jedynie na podstawie przepisów o odpowiedzialności za zwłokę.

Zarówno pożyczki zabezpieczone jak i niezabezpieczone hipotecznie mogą ulec w drodze orzeczenia sędziego niższemu lub wyższemu przerachowaniu, o ile to uzasadniają „ważne powody”. W takich przypadkach jednak sama hipoteka nie może być nigdy zwaloryzowaną wyżej ustawowej normy. Przepis ten dający możliwość sędziemu poprawienia w poszczególnym przypadku niesłuszności wynikających z ustanowienia jednolitej stawki nie ma zastosowania do pożyczek amortyzacyjnych.

Waloryzacja listów zastawnych ma nastąpić w drodze konwersji na nowe listy, opiewające na złote. Jako fundusz zabezpieczenia tych nowych listów posłużą hipoteki zwaloryzowane w sposób poprzednio podany. Część nowo wydanych listów będzie mógł zatrzymać zakład emitujący na pokrycie kosztów konwersji a reszta ma być rozdzielona

miedzy posiadaczy dawnych listów, przyczem za podstawę rozdziału służyć ma wartość dawnych listów obliczona wedle skali parytetowej i daty emisji. Dla uproszenia tych obliczeń ma uchodzić dla listów wydanych w czasie od 1/8 1914 do 31/12 1918 za dzień emisji 1 stycznia 1918 r., dla listów zaś wydanych w latach późniejszych 1 październik odnośnego roku. Listy wylosowane po r. 1913 ale do zapłaty nie przedłożone, będą traktowane na równi z niewylosowanymi. Zaległe kupony nie będą przy podziale uwzględnione. Plan konwersji winien być przedstawiony do zatwierdzenia ministrowi skarbu lub wyznaczonemu przez niego komisarzowi.

Obligacje (częściowe zapisy długu) zarówno zabezpieczone jak niezabezpieczone hipoteczne przerachowuje się na 33° skali parytetowej. Jednakowoż właściciele obligacji jak i dłużnik mogą żądać przerachowania wedle wyższej lub niższej stopy w stosunku wartości obecnej majątku służącego za fundusz pokrycia do tego wartości w dniu 1 stycznia każdego roku, w którym nastąpiła emisja odnośnych zapisów. Przy oszacowaniu tem należy odliczyć wartość wkładów dokonanych przez dłużnika z funduszków nie pochodzących z pożyczki.

Uprzywilejowane stanowisko pod względem przerachowania zajmują pretensje przysługujące Skarbowi Państwa. Stopa waloryzacji jest tu bez porównania wyższa niż przy należnościach innych osób. Mianowicie pożyczki hipoteczne zaciągnięte po dniu 1 stycznia 1921 r. od Skarbu Państwa lub instytucji kredytowych z funduszków państwowych - o ile stopa procentowa nie przekraczała 12° w stosunku rocznym — przerachowuje się zależnie od czasu powstania na 50° do 80° skali parytetowej. W ten sam sposób waloryzuje się należności z tytułu zaliczek pieniężnych, udzielonych przez Skarb Państwa na wykonanie robót i dostaw, które nie zostały wykonane oraz z tytułu niespłaconej ceny kupna rzeczy ruchomych i nieruchomości, sprzedanych przez Skarb Państwa. Te dwie ostatnie kategorie należności, - o ile powstały przed 1 stycznia 1921 r., waloryzuje się tylko na 10° skali. Stopa przerachowania, pretensyj Skarbu Państwa nie może być w poszczególnych przypadkach zmieniona orzeczeniem sądu.

Długi gruntowe oraz powstałe po roku 1918 długi rentowe i ciężary realne przerachowuje się tak jak hipoteki, natomiast długi rentowe z przed r. 1919 na 75% a ciężary realne z przed r. 1919 nawet w pełnych stawkach skali parytetowej.

Wszystkie należności, co do których ustawa nie zawiera

szczególnych przepisów¹⁾, mają być przerachowane wedle zasad słuszności przy uwzględnieniu wyraźnej lub domniemanej woli stron. Rozporządzenie zawiera tylko pewne wskazówki, jakie przede wszystkim okoliczności należy przy tym uwzględnić, trzymając się przy umowach dwustronnych zasady ekwiwalentu, przy innych zobowiązaniach zasady funduszu pokrycia. W niektórych przypadkach zezwala też na wyższe przerachowanie hipotek zabezpieczających te pretensje niż hipotek zabezpieczających pożyczki.

Wyłączone z pod przepisów niniejszego rozporządzenia, o przerachowaniu są pretensje z tytułu czynszu najmu podpadające pod ustawę o ochronie lokatorów, dalej zobowiązania Skarbu Państwa wynikające z traktatów międzynarodowych oraz zobowiązania z emisji papierów wartościowych wydanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa albo związki samorządowe, jak niemniej zobowiązania terytorialnych związków samorządowych wynikłe z operacji kredytowych, wreszcie wkładki oszczędnościowe w spółdzielniach i zobowiązania wynikłe z przepisów o odszkodowaniu wskutek nieszczęśliwych wypadków robotników zatrudnionych na ziemiach b. zaboru rosyjskiego. Wszystkie te należności są lub będą przerachowane wedle osobnych przepisów.

Pretensje już zapłacone i wszelkie zapłaty przyjęte nie podlegają w ogóle przerachowaniu chyba, że wierzyciel sobie to zastrzegł przyjmując zapłatę. Prawomocnie wykresłone hipoteki nie mogą być przywrócone.

Przerachowanie nie może nigdy podkopać egzystencji gospodarczej dłużnika i gdyby taka obawa zachodziła, należy waloryzację ograniczyć niżej stopy ustawowej a nawet jej zupełnie zaniechać. Gdyby to miało być połączone z oczywistą krzywdą wierzyciela można na jego żądanie przy umowach dwustronnych stosunek prawny rozwiązać.

Należności ustalone wyrokiem lub ugodą sądową podlegają również przerachowaniu, o ile to w wyroku lub ugodzie nie nastąpiło.

W drodze umowy mogą strony dokonać przerachowania w wyższej mierze, niż rozporządzenie przewiduje, jednakowoż nie może to narazić na uszczerbek praw osób trzecich (n. p. dalszych wierzycieli hipotecznych).

Co się tyczy obcokrajowców to rozporządzenie wymaga celem zastosowania przepisów o waloryzacji zarówno wzajemności formalnej tj. tego samego traktowania

¹⁾ O waloryzacji pretensyj należących do dziedziny prawa handlowego będzie mowa w przeglądzie tego prawa.

odnośnie do pretensyj pieniężnych ze strony danego państwa obywateli polskich co i własnych, jak niemniej i materialnej, z której wynika, że obywatel polski nie może być zobowiązany do zapłaty obcemu wierzycielowi sumy wyższej, aniżeli ta, jakaby mu przypadła w tych samych warunkach od obywatela własnego państwa.

Charakter odwetu nosi postanowienie pozwalające na przerachowanie wedle wyższej miary długów obywateli państwa, które wedle tej wyższej miary przerachowuje długi polskich obywateli.

Przepisy o wzajemności i odwecie nie mają zastosowania do tych obcych obywateli polskiego pochodzenia, którym ustawy lub traktaty zastrzegają możliwość nabycia obywatelstwa polskiego.

Ze względu na stosunki międzynarodowe zasługuje też na uwagę przepis, wedle którego, jeżeli część wierzytelności hipotecznych instytucji emitujących listy zastawne jest zabezpieczona na nieruchomościach znajdujących się poza granicami państwa, może ta instytucja na podstawie zarządzenia Ministra Skarbu zużyć na zaspokojenie przerachowania należności z listów zastawnych, będących własnością cudzoziemców, jedynie fundusze uzyskane z realizacji wierzytelności hipotecznych zabezpieczonych na nieruchomościach położonych zagranicą.

W związku ze zmienioną wskutek wprowadzenia złotego sytuacją gospodarczą pozostają dwa rozporządzenia dotyczące stopy procentowej. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 czerwca 1924 Dz. U. 56 poz. 574 o lichwie pieniężnej zabrania wymawiać sobie i pobierać w stosunkach kredytowych pieniężnych korzyści majątkowych w formie procentu lub jakiegokolwiek innej formie przewyższających 24% rocznie w gotówce lub w wartości. Umowa wbrew temu zakazowi zawarta jest nieważna odnośnie do nadwyżki ponad dozwoloną stopę procentową, o ile nieważność w szerszym rozmiarze nie jest w dotychczasowych ustawach przewidziana (por. §§ 138 i 139 niem. k. c.). Ponadto winni wymówienia sobie lub pobierania korzyści majątkowych przekraczających powyższą ustawową granicę karani będą—o ile dany czyn nie stanowi przestępstwa zagrożonego surowszą karą — aresztem do 4 tygodni i grzywną do 5 tysięcy złotych lub jedną z tych kar. Przepisy dotychczasowych ustaw o lichwie pozostają nienaruszone.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 sierpnia 1924 Dz. U. 79 poz. 769 o wysokości odsetek prawnych ustala wysokość odsetek ustawowych na 24° od sta rocznie.

Stopa ta ma zastosowanie również i wtedy, gdy tytuł prawny powstał przed dniem wejścia w życie rozporządzenia (oczywiście także i w tym wypadku odsetki same można liczyć wedle nowej stopy dopiero od dnia wejścia w życie rozporządzenia).

Z ustawodawstwa dotyczącego tylko niektórych dzielnic, wypada tylko zanotować ustawę z 2 lipca 1924 Dz. U. 69 poz. 669 w przedmiocie **umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego**, wedle której wszelkie umowy sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich, na tym obszarze położonych a zawarte przed dniem 1 stycznia 1924 obowiązują sprzedawcę i nie mogą być jednostronnie na jego żądania rozwiązane, o ile nieruchomość została przez sprzedawcę oddana nabywcy w posiadanie na zasadzie powyższych umów również przed dniem 1 stycznia 1924 r. i o ile nabywca wykaże się zezwoniem właściwego urzędu ziemskiego, o ile to do przeniesienia prawa własności było potrzebne.

Prof. Alfred O h a n o w i c z (Poznań)

2. Prawo handlowe.

(Od 1 października 1923 do 30 września 1924.)

Czynność ustawodawcza w dziedzinie prawa handlowego była w ubiegłym okresie dość ożywiona. Stała ona przede wszystkim pod znakiem zlikwidowania skutków gospodarki inriacyjnej na stosunki prawno-handlowe. Pozatem jednak wydany został cały szereg ustaw wzgl. rozporządzeń o znaczeniu trwałem, które posunęły naprzód ujednostajnienie prawa handlowego przynajmniej w poszczególnych jego dziedzinach.

I. Księgowość handlowa.

Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 25 czerwca 1924 Dz. U. 55 poz. 542 o bilansowaniu w złotych oraz określeniu w złotych kapitałów własnych, nałożyło na wszystkie przedsiębiorstwa handlowe, obowiązane do prowadzenia ksiąg handlowych, obowiązek sporządzenia, na dowolnie obrany dzień jednak najpóźniej na 1 stycznia 1925, inwentarza i bilansu otwarcia w złotych celem ustalenia wysokości kapitału własnego, z jakim odnośne przedsiębiorstwo wstępuje w okres gospodarki złotej. Co do szczegółów por. artykuł wstępny p. t. „Przewalutowanie przedsiębiorstw handlowych”.

II. Rejestr handlowy.

W dekrete z 7 lutego 1919 Dz. P. 14 poz. 164 o rejestrze

handlowym został zmieniony przepis art. 2. 1. 9, dotyczący danych podlegających obowiązkowi wpisu odnośnie do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością a to przez art. 2 ustawy z 13 listopada 1923 Dz. U. 126 poz. 1019 w związku z zmianami wprowadzonymi w dekrete z 8 lutego 1919 Dz. P. 15 poz. 201 o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością. Zmienione zostało również rozp. wykon. M. Spr. z 22 kwietn. 1919 Dz. P, 37 poz. 279 o rejestrze handlowym przez rozp. M. Spr. z 24 września 1924 Dz. U. 84 poz. 813.

III. Czynności handlowe.

Rozp. Prezydenta Rzezpłtej z 14 maja 1924 Dz. U. 42 poz. 441 o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych zawiera w tym związku nast. przepisy:

1. należności z rachunków bieżących podlegają zasadniczo jedynie zwykłemu przerachowaniu a to z uwagi na to, że wierzyciel miał możliwość podjęcia odnośnych kwot z rachunku i uchronienia ich od dewaluacji (§41 lit. b);

2. należności z kredytu otwartego, przypadające kupcom za towary i usługi w szczególności także należności przewoźników, spedytorów, komisantów itp. traktuje się jak pożyczki (§ 27). Powstałe przed 1 stycznia 1922 waloryzuje się zatem zasadniczo na 10° sumy obliczonej według skali § 2, o ile ważne powody nie uzasadniają wyższej lub niższej miary waloryzacji, zaś pozatem jedynie przerachowuje się według zwykłej relacji.

Por. zresztą VI. 1; VIII. 1; IX. 1; X. 1.

IV. Własność przemysłowa.

1. W miejsce obowiązującego dotąd dekretu z 4 lutego 1919 Dz. P. 13 poz. 137—139 o patentach na wynalazki, o ochronie wzorów rysunkowych i modeli i o ochronie znaków towarowych, zarówno jak i dekretu, z 13 grudnia 1918 Dz. P. 21 poz. 66 o Urzędzie Patentowym oraz ustawy z 2 sierpnia 1919 Dz. U. 67 poz. 410 w przedmiocie zmian w dekrete o urzędzie Patentowym, wydana została ustawa z 5 lutego 1924 Dz. U. 31 poz. 306 o ochronie wynalazkowi, wzorów i znaków towarowych oraz rozp. M. P. H. z 10 kwietnia 1924 Dz. U. 347—348 w przedmiocie ustanowienia klas towarów w zastosowaniu do wzorów zdobniczych i do znaków towarowych. Wspomniana ustawa dzieli się na cztery części, z których pierwsza traktuje o patentach na wynalazki, druga o wzorach użytkowych i zdobniczych, trzecia o znakach towarowych -- każda z tych części zawiera przytem równocześnie przepisy materjalne i formalne, wreszcie czwarta normuje ustrój Urzędu Patentowego zaś pozatem

zawiera przepisy o rzeczownikach patentowych oraz postanowienia końcowe.

1. Prawo patentowe. W znaczeniu subiektywnem jest prawo patentowe uprawnieniem- do wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób przemysłowy i handlowy. Powstaje ono przez udzielenie patentu przez Urząd Patentowy (U. P.) ze skutecznością na cały obszar państwa i trwa przez przeciąg 15 lat od udzielenia patentu (art. 1—2). Zasady naukowe jako takie nie podlegają opatentowaniu (art. 5 ust. 1). Nadają się do opatentowania jedynie wynalazki, które mogą być bezpośrednio wykorzystane w sposób przemysłowy i handlowy, za wyjątkiem wynalazków, których stosowanie byłoby sprzeczne z prawem obowiązującym lub dobrymi obyczajami oraz środkowi żywności, lekarstw i wytworów otrzymywanych sposobem chemicznym, odnośnie do których możliwym jest jednak opatentowanie sposobów ich wytwarzania (art. 5 ust. 2). Z wspomnianymi ograniczeniami można uzyskać patent bądźto odnośnie do pewnych przedmiotów, bądźto na pewien sposób wytwarzania już znanych przedmiotów. Moc patentu udzielonego na pewien sposób wytwarzania rozciąga się także na przedmioty wytworzone bezpośrednio tymże sposobem produkcji (art. 6). Warunkiem ważności patentu jest nowość wynalazku. Nie uważa się wynalazku za nowy, jeżeli, za wyjątkiem szczególnych wypadków przewidzianych w ust. 3 i 4, wynalazek w czasie zgłoszenia w U. P. był już opublikowany albo na ziemiach polskich stosowany lub na widok publiczny wystawiony w sposób o tyle jasny i jawny, że każdy znawca mógł go w przemyśle zastosować (art. 3). Poza tem nie można uzyskać ważnego patentu na wynalazek, który już został zgłoszony do opatentowania lub do rejestracji jako wzór użytkowy, jeżeli zgłoszenie doprowadziło do udzielenia patentu lub zarejestrowania wzoru (art. 4). Miarodajną dla pierwszeństwa jest przytem chwila zgłoszenia wynalazku w U. P. (art. 10). — Okoliczność, że stosowanie pewnego wynalazku wkraczałoby w zakres wynalazku już zgłoszonego wzgl. opatentowanego lub zgłoszonego wzgl. zarejestrowanego wzoru użytkowego nie stoi na przeszkodzie opatentowaniu takiego wynalazku, jednak uzyskany patent jest zależny w tem znaczeniu, że można z niego korzystać tylko za zezwoleniem właściciela prawa starszego i patent taki zamienia się dopiero z wygaśnięciem prawa starszego na niezależny (art. 7). O zależności wzgl. niezależności patentu decyduje wydział spraw spornych U. P. (art. 52 l. 1). — Na ulepszenia lub uzupełnienia już opatentowanego wynalazku może właściciel patetu uzyskać zamiast patentu samoistnego t. zw. pa-

tent dodatkowy, który traci moc z patentem głównym, jednak w razie wygaśnięcia patentu głównego przed upływem 15 lat może być utrzymany na resztę czasokresu jako patent samostanny (art. 8). W przeciwieństwie do patentu głównego, który podlega opłacie przy zgłoszeniu zaś następnie dorocznej opłacie progresywnej, uiszcza się od patentu dodatkowego poza opłatą przy zgłoszeniu jedynie jednorazową opłatą z tem, że z chwilą ewent. późniejszego usamoistnienia podlega on zwyczajnym opłatom przewidzianym od patentu głównego (art. 64).

Prawo do patentu przysługuje wynalazcy wzgl. jego prawnemu następcy (art. 14 zd. 1). Wspólny wynalazek kilku osób stwarza wspólne prawo do patentu (art. 16 zd. 1). W braku dowodu przeciwnego uważa się za uprawnionego tego, kto pierwszy zgłosił wynalazek do opatentowania (art. 14 zd. 2). Prawo do patentu posiadają w braku odmiennych postanowień umowy w szczególności także i pracownicy zajęci w przedsiębiorstwach a to odnośnie do wynalazków dokonanych przez nich w dotyczących przedsiębiorstwach z tern ograniczeniem, że pracodawca może żądać przyznania mu prawa wykonywania odnośnego patentu. Jedynie w wypadku, jeżeli pracownik został specjalnie najęty do pracy nad wynalazkami, prawo do patentu na wynalazki przez niego dokonane przysługuje pracodawcy, chyba, że, pracownik zastrzegł sobie i w tym wypadku prawo do patentu dla siebie (art. 15 ust. 1). W każdym razie wynalazca ma prawo do występowania w charakterze twórcy i prawa tego nie może się zrzec, choćby nawet w myśl powyższych przepisów nie przysługiwało mu prawo do patentu (art. 15 ust. 2). Spory o prawo do patentu należą do kompetencji sądów (art. 62 l. 1).

W celu uzyskania patentu winien uprawniony wnieść podanie do wydziału zgłoszeń U. P. w formie przepisanej w art. 30 i 31. Do podania musi być w szczególności dołączony dokładny opis wynalazku z jasnym sformułowaniem istoty wynalazku (t. zw. zastrzeżeń patentowych), odnośnie do której wynalazca rości sobie prawo wyłączności patentowej oraz kwit z opłacenia taksy za zgłoszenie (art. 31). Wydział zgłoszeń bada, czy podanie odpowiada przepisom formalnym. W razie dostrzeżenia w tym względzie usterek wzywa zgłaszającego do ich usunięcia w pewnym terminie z zagrożeniem odrzucenia podania. Przeciw takiej uchwale, również jak i przeciw odrzuceniu podania z powodu nieuchylenia usterek, przysługuje odwołanie do wydziału odwoławczego w terminie dwumiesięcznym (§ 35). Poza stroną formalną bada wydział zgłoszeń obowiązkowo jedynie, czy zgłoszony wynalazek ze

względu na przepis art. 5 wogóle nadaje się do opatentowania art. 32). Natomiast wydział zgłoszeń nie ma obowiązku badania nowości wynalazku ani też ewentualnej jego zależności od starszego prawa. O ile jednak w tym względzie nasuną się wydziałowi zgłoszeń uzasadnione wątpliwości, winien w takim razie przeprowadzić stosowne dochodzenie i według stanu sprawy udzielić lub odmówić udzielenia patentu (art. 33). Przeciw odmownemu załatwieniu podania, które należy umotywować, przysługuje zgłaszającemu w terminie dwumiesięcznym odwołanie do wydziału odwoławczego (art. 35). Jeżeli badanie wypadnie pomyślnie, wydział zgłoszeń obowiązany jest do udzielenia patentu i nie może w szczególności odmówić Jego udzielenia z tego powodu, że zdaniem jego wynalazek jest bezwartościowy (art. 33 ust. 3). Patent udzielony zostaje jako samoistny, a jedynie w razie zgody stron lub orzeczenia wydziału spraw spornych jako zależny (art. 33 ust. 2 i. f.). Zgłaszającemu wydaje się dokument zwany patentem, którego data uchodzi za dzień udzielenia patentu i miarodajna jest dla terminu wygaśnięcia prawa patentowego. Udzielenie patentu wciągnięte zostaje do rejestru patentowego i na koszt zgłaszającego ogłoszone w wiadomościach U. P. przy równoczesnem opublikowaniu opisów patentowych (art. 34). Wspomniane opisy dostępne są zresztą dla publiczności już z chwila powzięcia przez wydział zgłoszeń uchwały udzielenia patentu (art. 36 ust. 4). Wynalazki wchodzące w zakres obrony wojskowej państwa nabyte przed udzieleniem patentu przez M. S. W., traktuje się na żądanie jako tajemne i opisy patentowe przechowuje w takim razie w osobnej registraturze zaś udzielenia patentu się nie ogłasza (art. 36 ust. 1—3).

Jeżeli po udzieleniu patentu okaże się, że wynalazek nie nadawał się do opatentowania, natenczas nadany patent zostaje unieważniony (art. 11 ust. 1). Skargę o unieważnienie patentu wolno wnieść każdemu. Prokuratorja Generalna może w interesie publicznym do wniesionej skargi się przyłączyć lub wnieść ją samoistnie (art. 28). Skarga, odpowiadająca wymogom formalnym z art. 39, zakomunikowana zostaje pozwanemu w celu wniesienia obrony. Po wniesieniu obrony lub bezskutecznym upływie czasokresu do jej wniesieniaznaczona zostaje przez wydział spraw spornych rozprawa ustna. Niejawienie się stron nie stoi na przeszkodzie przeprowadzeniu rozprawy. U. P. może uwzględnić okoliczności niepowołane przez strony i dopuścić dowody przez nie niezaofiarowane. Świadkowie i znawcy mogą być przez U. P. przesłuchani pod przysięgą. Przeciw orzeczeniu wydziału dla spraw spornych przysługuje stronom w terminie dwumie-

siecznym odwołanie do wydziału odwoławczego U. P. Postępowanie odwoławcze przeprowadzone zostaje na tych samych zasadach jak w 1 instancji. Stronom wolno w szczególności przytoczyć dopiero w postępowaniu odwoławczem nowe fakty i zaofiarować nowe dowody. Wniesienie skargi o unieważnienie, zarówno jak i orzeczenie unieważniające, zaznaczone zostaje z urzędu w rejestrze patentowym, zaś orzeczenie unieważniające ponadto ogłoszone w wiadomościach U. P. (art. 39—45). Posiadacz patentu, unieważnionego z powodu kolizji ze starszym prawem, obowiązany jest do wydania niesłusznego wzbogacenia z ostatnich trzech lat. Pozatem posiadacz każdego patentu unieważnionego, który o jego nieważności wiedział lub wiedzieć musiał, odpowiada za szkodę z swej winy innym osobom zarządzoną (art. 11 ust. 2 i 3). Odnośne spory o roszczenia majątkowe należą do kompetencji sądów (art. 62 i 63). - - W razie nadania patentu odpowiadającego wymogom ustawowym osobie nieuprawnionej, nie unieważnia się patentu, tylko się go na żądanie uprawnionego przepisuje na niego. Uprawniony obowiązany jest do zwrotu kosztów zgłoszenia wzgl. uzyskania patentu, zaś ze swej strony może na drodze sądowej dochodzić pretensji o wydanie niesłusznego wzbogacenia ewent. także odszkodowania według przepisów obowiązujących w razie unieważnienia patentu (art. 14).

Prawo patentowe uprawnia do w zasadzie wyłącznego korzystania z zgłoszonego wynalazku w sposób przemysłowy i handlowy. Wyłączność patentowa nie ma mocy jedynie przeciw t. zw. użytkownikom poprzednim i późniejszym. Użytkownikami poprzednimi są osoby, które jeszcze przed zgłoszeniem w U. P. opatentowanego potem u wynalazku stosowały go na ziemiach polskich w dobrej wierze, w szczególności inny wynalazca takiego samego wynalazku, który zaniebdał jego zgłoszenia do opatentowania. Osobom takim służy prawo korzystania z wynalazku opatentowanego na rzecz osoby trzeciej, jednak tylko w zakresie przedsiębiorstwa, w którym dotychczas z niego korzystały. Jako ściśle związane z przedsiębiorstwem prawo to może być przeniesione tylko razem z niem. Jeżeli prawo używania zostanie stwierdzone dokumentem publicznym lub prywatnym, na którym podpis właściciela patentu został sądownie lub notarialnie uwierzytelniony (kwalifikowany dokument), natenczas może ono być wpisane na wniosek użytkownika do rejestru patentowego, jednak i bez takiego wpisu posiada ono skuteczność bezwzględną (arg. art. 9 w przeciwieństwie do art. 11, 18, 20). — Co się tyczy użytkowników późniejszych, to są nimi z jednej strony osoby.

które pod; ważnym tytułem szczególnym i w dobrej wierze nabyły oraz przez przeciąg conajmniej jednego roku w dobrej wierze wykonywały prawa do patentu wzgl. na patencie potemu z powodu kolizji z prawem starszem w myśl art. 4 unieważnionym (art. 11), zaś z drugiej strony osoby, które wśród takich samych okoliczności nabyły i wykonywały prawa do patentu zgłoszonego wzgl. na patencie uzyskanym przez osobę nieuprawnioną, zaś następnie w myśl art. 14 udzielonym wzgl. przepisany osobie uprawnionej do uzyskania patentu. Wspomniani użytkownicy późniejsi zatrzymują prawo do wykonywania nabytych praw w takiej rozciągłości, w jakiej je wykonywali w chwili wniesienia skargi o unieważnienie patentu, jednak tylko za opłatą stosownych należności licencyjnych, które w braku porozumienia oznacza sąd według własnego uznania. Prawo użytkowników późniejszych związane jest z przedsiębiorstwem i tylko razem z niem może być przeniesione (art. 11 ust. 4 i art. 14). Charakter prawa rzeczowego nabywa dopiero przez wpis do rejestru patentowego-, który może nastąpić tylko na podstawie kwalifikowanego dokumentu (art. 11 ust. 4, 14, 18 i 20). Spory o prawa użytkowników zarówno uprzednich jak i późniejszych rozstrzygają sądy (art. 62 l. 1). Odnośna skarga może być na wniosek powoda zaznaczona w rejestrze z tym skutkiem, że orzeczenie wywiera skutek również przeciw osobom, które nabyły prawo patentowe po zaznaczeniu skargi w rejestrze (art. 22). — Za wyjątkiem opisanych wypadków prawo patentowe jest jednak wyłączne, zaś właściwość tę nabywa już przez zgłoszenie wynalazku, jeżeli ono doprowadziło później do jego opatentowania. W tern znaczeniu udzielenie patentu ma znaczenie jedynie deklarytoryjne. W razie naruszenia wyłączności patentowej może uprawniony w drodze skargi sądowej, przedawniającej z upływem trzech lat od każdego działania bezprawnego, żądać zaprzestania naruszenia i wydania niesłusznego wzboğacenia z ostatnich trzech lat, w wypadku działania rozmyślnego lub wywołanego oczy wistem niedbalstwem ponadto wynagrodzenia wszelkiej dalej idącej szkody oraz zadosyćuczynienia krzywdy osobistej przez ogłoszenie wyroku, zaś w razie naruszenia rozmyślnego przez zapłatę pokutnego, o ile zadosyćuczynienie nie zostaje osiągnięte przez skazanie karne. Zamiast wymienionych poszczególnych świadczeń majątkowych może poszkodowany żądać przyznania ryczałtowej sumy, którą ustala sąd według swego uznania w maksymalnej wysokości 10.000 zł. (art. 33). W razie rozmyślnego naruszenia prawa patentowego może być z oskarżenia prywatnego wdrożone postępowanie karne (art. 24). Z przedmiotami bez-

prawnie wytworzonemi oraz z przyrządami służącemi wyłącznie do ich wytwarzania postępuje się w myśl art. 25.

Prawo patentowe jest przenoszalne drogą dziedziczenia zarówno jak i między żyjącymi. Nabycie prawa patentowego w drodze spadku albo zapisu testamentowego podlega obowiązowi zgłoszenia celem wpisu do rejestru patentowego (art. 17 ust. 1). Przeniesienie prawa patentowego między żyjącymi wymaga formy pisemnej. Do ważności wobec U. P. i osób trzecich wymagany jest ponadto wpis do rejestru, który może nastąpić tylko na podstawie kwalifikowanego dokumentu (art. 17 i 19). Obok dobrowolnego przeniesienia przewiduje ustawa przymusowe wywłaszczenie prawa patentowego na rzecz państwa przy zastosowaniu postępowania, jak w wypadkach wywłaszczenia na rzecz wolności przemysłowej, o którym niżej (art. 53). — Poza prawem własności może być prawo patentowe również przedmiotem ograniczonych praw rzeczowych. Szczególne postanowienia w tym związku zawiera ustawa odnośnie do licencji. Licencja jest uprawnieniem do wykonywania prawa patentowego w zakresie pewnego przedsiębiorstwa. Prawo rzeczowe uzasadnia licencja tylko, jeżeli została wpisana do rejestru. Związana z przedsiębiorstwem jest licencja tylko razem z niem przenoszalną (art. 18). Nabywca przedsiębiorstwa może dochodzić we własnym imieniu praw z licencji przeciw osobie trzeciej dopiero z dokonaniem wpisu przeniesienia, który dopuszczalny jest tylko na podstawie kwalifikowanego dokumentu (art. 20). Licencja powstaje na podstawie dobrowolnej umowy, która do swej ważności wymaga formy pisemnej (art. 18 ust. 1, 19), lub na podstawie orzeczenia U. P. Ustanowienia licencji przymusowej ma prawo domagać się pracodawca odnośnie do patentów uzyskanych przez swoich pracowników na wynalazki dokonane w jego przedsiębiorstwie (art. 15). Pozatem prawo do ustanowienia licencji przymusowej przysługuje właścicielowi patentu zależnego odnośnie do starszego prawa patentowego lub zarejestrowanego wzoru użytkowego, jeżeli jego wynalazek ma dla przemysłu znaczenie doniosłe, jednak dopiero z upływem trzech lat po ustanowieniu prawa starszego i z tem ograniczeniem, że w takim razie również właściciel prawa starszego może żądać przymusowej licencji na wykonywanie patentu zależnego o tyle, o ile to jest wskazane potrzebą równych warunków obopólnej konkurencji (art. 21). O ustanowieniu licencji przymusowej decyduje wydział spraw spornych, oznaczając zarazem wysokość wynagrodzenia. Strony mogą jednak w terminie dwumiesięcznym zażądać oznaczenia wynagrodzenia przez sąd okręgowy warszawski w postępo-

waniu niespornem, zaś od orzeczenia tego sądu odwołać się do wyższej instancji trybem wskazanym w ustawie postępowania cywilnego (art. 59—60). — Spory o własność patentu i prawa na patencie należą do kompetencji sądowej (art. 62 i. 1). Wszelkie skargi dotyczące własności patentu zarówno, jak i praw rzeczowych na patencie, również skargi o uznanie zależności patentu zaznacza się na żądanie powoda w rejestrze patentowym z tym skutkiem, że orzeczenie w sporze zapadłe ma moc prawną również przeciw osobom, które po zaznaczeniu skargi w rejestrze nabyły prawa do patentu lub na patencie (art. 22).

Prawo patentowe gaśnie normalnie z upływem 15 lat od daty udzielenia patentu. Możliwym jest jednak zgaśnięcie przed tym terminem z jednego z nast. powodów:

a) w razie niezapłacenia opłaty za bieżący rok najpóźniej w trzy miesiące licząc od dnia i miesiąca udzielenia patentu, może być zarządzone wykreślenie patentu przez wydział zgłoszeń (art. 12 i. 1, 37):

b) w razie zrzeczenia się patentu przez właściciela. Do ważności zrzeczenia wymagana jest zgoda rzeczowo uprawnionych za wyjątkiem użytkowników uprzednich i późniejszych, których zgoda jest zbędna. Wykreślenie zarządza wydział zgłoszeń (art. 12, i. 2 i 37);

c) w razie umorzenia patentu. Umorzenie dopuszczalne jest odnośnie do patentów, będących własnością prywatną, jeżeli właściciel patentu do lat trzech od udzielenia patentu nie rozpoczął sam lub przez osoby trzecie wykonywać patentu na ziemiach polskich w takiej rozciągłości, jaką uzasadnia zużycie wewnętrzne, chyba że niewykonywanie patentu w tej rozciągłości usprawiedliwione zostanie ważnymi przeszkodami. Celem zapewnienia dowodu w tym względzie może właściciel patentu każdego czasu, zaś Prokuratorja Generalna z upływem trzech lat, zażądać protokularnego stwierdzenia rozciągłości wykonywanego patentu, ewentualnie zachodzących przeszkód. Dokonanie badania zaznaczone zostaje w rejestrze, zaś odnośny protokół dostępny jest dla każdego. Umorzenie orzeczone zostaje z upływem trzyletniego czasokresu. wzgl. z późniejszym terminem odpowiadającym nieuzasadnionemu zaprzestaniu wykonywania patentu w przepisanej rozciągłości, przez wydział spraw spornych na podstawie skargi, do której wniesienia upoważniony jest każdy w interesie ochrony wolności przemysłowej i handlowej. Prokuratorja Generalna może się do skargi przyłączyć lub wnieść ją samodzielnie. Do postępowania, wdrożonego na podstawie

skargi o umorzenie, mają zastosowanie identyczne przepisy jak w wypadku unieważnienia patentu (art. 46—51);

d) w razie wyłączenia na korzyść wolności przemysłowej (art. 13). O wyłączeniu stanowi Rada Ministrów. Wyłączenie zostaje wpisane z urzędu do rejestru i ogłoszone w Wiadomościach U. P. Wyłączenie dopuszczalne jest tylko za odszkodowaniem, które płaci Skarb Państwa. W braku porozumienia z właścicielem wyłączonego patentu wysokość ustala prowizorycznie wydział spraw spornych w porozumieniu z M. S. i wypłaca do rąk właściciela wzgl. składa do depozytu sądowego, jeżeli na patencie ciążyą prawa rzeczowe zaś uprawnieni nie godzą się na wypłacenie odszkodowania do rąk właściciela. Z wypłaceniem odszkodowania wzgl. jego zdeponowaniem prawo patentowe wygasa zaś wynalazek staje się przedmiotem wolności przewysłowej. Wyłączony może w terminie trzydziestodniowym po ustaleniu odszkodowania przez wydział spraw spornych zażądać jego oznaczenia przez sąd okręgowy warszawski w drodze postępowania niespornego. Wspomniany sąd jest kompetentny również do rozdzielenia zdeponowanego odszkodowania między właściciela i rzeczowo uprawnionych. Sąd rozstrzyga w powyższych sprawach w postępowaniu niespornem z prawem odwołania się stron do wyższej instancji trybem przewidzianym w ustawie o postępowaniu cywilnem. — Analogiczne przepisy obowiązują odnośnie do wzmiankowanego wyżej przymusowego przeniesienia własności patentu na rzecz państwa (art. 53—58).

Specjalne przepisy zawiera ustawa co do t. zw. patentów dzielnicowych, mających za podstawę zgłoszenia wynalazków oraz patenty, które miały moc prawną w państwach zaborczych w chwili, gdy obszary od tych państw odłączone stały się częściami państwa polskiego, zarówno jak i co do praw ze zgłoszeń patentów przywróconych lub wznowionych w tych państwach umowami międzynarodowymi (art. 69—73). Poza-tem ustawa utrzymuje w mocy prawa pierwszeństwa uzasadnione w traktatach i umowach międzypaństwowych (art. 74).

2. **Wzory użytkowe i zdobnicze** (art. 79—106). Wzór wogóle stanowi nowa postać przedmiotu ujawniająca się w kształcie, rysunku, barwie lub materiale przedmiotu. Ustawa rozróżnia dwa rodzaje wzorów: użytkowy i zdobniczy zależnie od tego, czy nowość postaci ma na celu podniesienie pożytku, czy też w pierwszym rzędzie zmierza do wywołania wrażenia artystycznego. Stosownie do tego wzór użyt-

kowy wykazuje w każdym razie pewne pokrewieństwo zaś często stanowi równocześnie wynalazek. W związku z tem ustawa postanawia w art. 81, że właściciel patentu na wynalazek, który równocześnie posiada kwalifikacje wzoru użytkowego, może zrzec się patentu i zgłosić wynalazek do ochrony jako wzór użytkowy z pierwszeństwem wzoru od daty zgłoszenia patentowego, z tem jednak ograniczeniem, że czas trwania ochrony wzoru liczy się już od udzielenia patentu, jeżeli patent był już udzielony. Niezależnie od tego w każdym razie wynalazek, zarówno jak i wzór użytkowy, może uzyskać ochronę prawną tylko o tyle, o ile nie narusza starszego prawa patentowego wzgl. do wzoru użytkowego. O ile chodzi z drugiej strony o wzór zdobniczy, to zachodzi możliwość kolizji z prawem autorskiem i w związku z tem postanawia zatem ustawa w art. 85, że rejestracja wzoru zdobniczego nie pozbawia twórcy dzieła, pozostającego pod ochroną prawa autorskiego, możliwości dochodzenia tego prawa przeciw właścicielowi wzoru zarejestrowanego. Także pozatem przepisy ustawy są zróżniczkowane zależnie od tego, czy wzór jest użytkowym, czy zdobniczym.

Prawo wyłącznego korzystania z wzoru w sposób przemysłowy i handlowy — o ile chodzi o wzór zdobniczy z ograniczeniem do przedmiotów tego rodzaju, dla którego zgłoszenie nastąpiło — nabywa się przez zarejestrowanie wzoru przez U. P. a to na przeciąg 10 lat ze skutecznością na cały obszar państwa (art. 79). Nadają się do zarejestrowania tylko wzory, które nie są sprzeczne z obowiązującym prawem albo dobremi obyczajami (art. 84) oraz są nowe, przyczem wymóg nowości ocenia się analogicznie, jak w prawie patentowym (art. 82). Pozatem wzór nie może naruszać praw pewnych osób w szczególności praw autorskich (art. 85), ani też starszego ze względu na zgłoszenie prawa do patentu lub wzoru (art. 85). Prawo do nowego wzoru, którego wykonywanie wkraczałoby w zakres wyłączności obowiązującego jeszcze prawa autorskiego lub patentowego lub pod ochroną wyłączności pozostającego wzoru starszego, można wykonywać tylko za zezwoleniem właściciela prawa starszego z tem, że z jego wygaśnięciem wzór zależny zamienia się na niezależny (art. 86). Właściciel zależnego wzoru — jednak tylko użytkowego a nie zdobniczego — może żądać ustanowienia przymusowej licencji na wykonywanie starszego prawa patentowego lub do zarejestrowanego wzoru użytkowego, stosownie do przepisów obowiązujących w prawie patentowym (art. 89).

Zgłoszenie wzoru celem rejestracji następuje przez wniesienie podania, które winno wszczęłości wypowiedzieć się

co do tego, czy zgłoszony wzór jest użytkowym czy zdobniczym. Ponadto, zarówno gdy chodzi o wymogi formalne, jak i odnośnie do badania zgłoszenia przez wydział zgłoszeń U. P., obowiązują analogiczne przepisy, jak w prawie patentowym (art. 92—94). Jeżeli badanie wypadnie pomyślnie, U. P. wydaje zgłaszającemu t. zw. świadectwo ochronne, wciąga wzór do rejestru wzorów użytkowych lub zdobniczych i ogłasza w Wiadomościach U. P. rejestrację wzoru. Opisy wzorów zgłoszonych i ich załączniki są jawne i dla każdego dostępne już z powzięciem przez U. P. uchwały zarejestrowania znaku. O ile chodzi o wzory zdobnicze, może zgłaszający zastrzec jednak ich tajemnicę do sześciu miesięcy po ich rejestracji i w tym celu je opieczutować, jednak w takim razie nie może ścigać naruszeń prawa do wzoru tak długo, dopóki przedłożone wzory nie zostaną ujawnione (art. 97).

We wszystkich innych kwestjach unormowanych w prawie patentowym obowiązują analogiczne przepisy także co do wzorów (art. 87, 98, 104—106) z tą różnicą, że umorzenie możliwe jest jedynie odnośnie do użytkowych wzorów, zaś ponadto granice najwyższej kary w razie karnego skazania za naruszenie prawa wyłączności (art. 90 i 91) do wzoru, zarówno jak i opłaty za zgłoszenie i ochronę wzoru, oznaczone zostały w kwotach niższych (art. 99—103).

3. Znaki towarowe (art. 107-148). Znakami towarowymi są rysunki, obrazki, formy plastyczne it. p. mające na celu wskazywać odbiorcom, że towar pochodzi z pewnego źródła. Wyłączne prawo oznaczania towarów znakami powstaje w zasadzie przez zarejestrowanie i trwa przez przeciąg 10 lat z tem, że z upływem tego czasokresu za uiszczeniem nowej opłaty może być przedłużone na okres dalszych 10 lat (art. 107 i 108). Prawo do znaku nabyć mogą zarówno poszczególne przedsiębiorstwa, jak i posiadające osobowość prawną związki przedsiębiorców odnośnie do towarów pochodzących z przedsiębiorstw ich członków (art. 137). W zasadzie oznaczanie towarów znakiem jest fakultatywne, jednak M. P. H. może uzależnić wprowadzenie pewnych towarów w obrót w kraju od zaopatrzenia w zarejestrowany znak towarowy (art. 109). Nie nadają się wogóle do zarejestrowania znaki: a) nie posiadające dostatecznego charakteru odróżniającego w szczególności znaki ograniczające się do oznaczenia rodzaju, właściwości i jakości towarów, ilości i ich pochodzenia, zarówno jak i znaki wolne powszechnie używane w zwyczajnym obrocie na oznaczenie pewnych wytworów, b) naruszające prawa pewnych osób f.p. do nazwiska, firmy i t. p. lub w ogólności sprzeczne z obowiązującym prawem lub dobrami oby-

czajami; c) mogące wprowadzić w błąd odbiorców co do jakości, pochodzenia itp, towaru (art. 110). Poza tem nie można nabyć prawa do znaku identycznego ze znakiem już zarejestrowanym na rzecz innego przedsiębiorstwa dla towaru tego samego rodzaju, a nawet ze znakiem już wykreślonym z rejestru, jeżeli od wykreślenia nie upłynęły już trzy lata, chyba że dawniejszy właściciel znaku wyrazi zgodę na przyjęcie takiego znaku przez inne przedsiębiorstwo (art. 112). Za znak identyczny uważa się przytem także znak, który różni się tak nieznacznie od dawniejszego, że odbiorcy mogliby być z łatwością wprowadzeni w błąd co do przedsiębiorstwa, z którego towar pochodzi, a to nawet wówczas, gdy między znakami zachodzą różnice co do środków, któremi się działa na odbiorców np. jeden znak jest słowny a drugi obrazowy (art. 114).

Celem nabycia prawa wyłączności na znaku winien obrany znak być zgłoszony do U. P. celem zarejestrowania. Miarodajną dla pierwszeństwa jest chwila nadejścia zgłoszenia w U. P. (art. 115). Wydział zgłoszeń bada jedynie, czy zgłoszony znak, ze względu na przepis art. 107 i 110 w ogóle nadaje się do zarejestrowania. Natomiast wydział zgłoszeń nie jest obowiązany do badania, czy zgłoszony znak nie jest identycznym ze znakiem dawniej zgłoszonym wzgl. zarejestrowanym odnośnie do tego samego rodzaju towarów, ewentualnie z takim znakiem wykreślonym nie dawniej niż przed trzema laty. O ile jednak wydział zgłoszeń dostrzeże w tym względzie brak ustawowych wymogów, winien jest przeprowadzić stosowne dochodzenie i stosownie do jego wyniku udzielić lub odmówić zarejestrowania (art. 128). Jeżeli badanie wypadnie pomyślnie wydział zgłoszeń wydaje zgłaszającemu t. zw. świadectwo ochronne, którego datę uważa się za dzień rejestracji i udzielenia prawa Wyłączności, zarządza rejestrację znaku, a to o ile chodzi o znaki związkowe przez wciągnięcie do osobnego rejestru znaków związkowych (art. 140 ust. 2) i ogłasza rejestrację z podaniem pierwszeństwa w Wiadomościach U. P. wraz z odbitką znaku (art. 120). Co do szczegółów porównaj zresztą art. 125—130.

jeżeli zarejestrowany znak nie odpowiadał wymogom ważności, znak zostaje unieważniony. Obowiązują w tym względzie analogiczne przepisy, jak w prawie patentowem (art. 116, 124 i 131). — Szczególne przepisy zawiera ustawa na wypadek, jeżeli zgłoszony wzgl. zarejestrowany znak jest identyczny z niezarejestrowanym znakiem, znanym na ziemiach polskich odnośnie do towarów takiego samego rodzaju jako znak pewnego przedsiębiorstwa. Przedsiębiorca posłu-

gujący się niezarejestrowanym znakiem, t. zw. użytkownik poprzedni, może w takim wypadku w ciągu roku od obwieszczenia rejestracji zgłosić żądanie w U. P. zaś w razie sporu w sądzie, żeby prawo do znaku uznane zostało jako jego prawo i za zwrotem kosztów rejestracji przepisane na rzecz jego przedsiębiorstwa. Odnośnie do roszczeń majątkowych obowiązują analogiczne przepisy jak w wypadku unieważnienia patentu (art. 113 ust. 1).

Znak towarowy nie jest samoistnym objektem prawnym. Nabywa się go dla przedsiębiorstwa i tylko zatem wraz z niem jest przedmiotem własności i innych praw rzeczowych oraz może przechodzić na inne osoby w drodze następstwa ogólnego lub szczególnego (art. 118). Stosownie do tego strony winny zgłosić celem wpisu do rejestru wszelkie zmiany prawne dotyczące przedsiębiorstwa. W razie pozbycia przedsiębiorstwa, z którym łączy się prawo do znaku, może nabywca dochodzić prawa do znaku dopiero po uzyskaniu wpisu przeniesienia, który dopuszczalnym jest tylko na podstawie kwalifikowanego dokumentu (art. 119). Szczególne przepisy obowiązują, o ile chodzi o znak związkowy. Właścicielem znaku jest związek z tem, że członkowie związku mają przez czas członkostwa prawo używania znaku. Znak związkowy jest nieprzenoszalny i wygasa z rozwiązaniem związku (art. 139). — Znak towarowy daje prawo wyłącznego posługiwania się nim odnośnie do zgłoszonego rodzaju towarów. Nabycie wyłączności nie jest możliwe co do herbów państwowych, gminnych i innych korporacji publicznych, które za zgodą dotyczącej korporacji zamieszczone zostały w znaku (art. 110 i. f.). Poza tem prawo wyłączności nie ma mocy przeciw użytkownikowi poprzedniemu. Niezależnie od prawa domagania się w ciągu roku od zarejestrowania znaku identycznego ze znakiem przez niego używanym jego przepisania, użytkownik poprzedni zatrzymuje także z upływem roku w każdym razie prawo do posługiwania się znakiem nadal w zakresie dotychczasowego przedsiębiorstwa, i może żądać wpisania tego prawa do rejestru na podstawie kwalifikowanego dokumentu (art. 113 ust. 3 i 4). Na wniosek stron interesowanych lub Prokuratorji Generalnej może jednak U. P. zażądać, aby właściciel znaku zarejestrowanego lub użytkownik poprzedni, ewent. jeden i drugi, uzupełnili swe znaki przez zarejestrowanie dodatków wyróżniających (art. 113 ust. 5). Z powyższemi wyjątkami zarejestrowany znak towarowy daje prawo do wyłącznego posługiwania się nim zarówno przy oznaczaniu towarów, jak i w okólnikach, na blankietach, środkach reklama itp. i to już od dnia zarządzenia rejestracji (art. 108

ust 3 i 121). W przedmiocie ochrony prawnej obowiązują przytem analogiczne przepisy jak w prawie patentowem (art. 121-123).

Prawo wyłącznej używalności znaku wygasa i zostaje wykreślone z rejestru: a) w razie jeżeli opłata zalega przez trzy miesiące po upływie czasokresu ochrony, b) w razie zrzeczenia się prawa do znaku wobec U. P., c) jeżeli warunki istnienia prawa z czasem odpadły zaś okoliczność ta zostanie stwierdzona prawomocnem orzeczeniem U. P. (art. 117), wreszcie d) o ile chodzi o znaki związkowe przez umorzenie, które może być orzeczone przez wydział spraw spornych na podstawie skargi, do której wniesienia uprawniony jest każdy, w szczególności także Prokuratoria Generalna, w wypadku, jeżeli związek lub jego członkowie dopuszczają się nadużyć w posługiwaniu się znakiem związkowym (art. 141).

Szczególne przepisy obowiązują co do t. zw. znaków towarowych dzielnicowych (art. 143-148).

4. Urząd patentowy. Do załatwiania przewidzianych ustawą czynności powołany został U. P. z siedzibą w Warszawie podlegający bezpośrednio M. P. H. (art. 149). U. P. składa się z prezesa mianowanego przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek M. P. H., naczelników wydziału i stałych radców prawnych i technicznych mianowanych przez M. P. H., radców niestałych powoływanych przez M. P. H. oraz sędziów sądu okręgowego i apelacyjnego, wyznaczanych przez dotyczące sądy. Członkami stałymi mogą być tylko osoby posiadające dyplom z ukończenia uniwersytetu lub akademickiej szkoły handlowej, technicznej, górniczej lub rolnej, radcami technicznymi bez względu na stopień wykształcenia także osoby, które odznaczyły się wybitną działalnością, na polu technicznym. U. P. dzieli się na wydziały prezydyalny, zgłoszeń, spraw spornych i odwoławczy. Uchwały w wydziale zgłoszeń zapadają za zgodą dwu radców z tem, że w braku zgody rozstrzyga głos naprzód wyznaczonego trzeciego członka. M. P. H. może jednak upoważnić poszczególnych radców go orzekaniu w wydziałach zgłoszeń samodzielnie. Uchwały w wydziałach spraw spornych zapadają w kolegjach złożonych z trzech członków, z których jeden musi być sędzią sądu okręgowego, zaś w wydziałach odwoławczych w kolegjach złożonych z pięciu członków, z których jeden musi być sędzią sądu apelacyjnego. Członkowie, którzy orzekali w jednym wydziale, nie mogą w tej samej sprawie głosować w innym wydziale. U. P. prowadzi rejestry, będące księgami publicznymi dostępnymi dla wszystkich i wydaje Wiadomości U. P. — Strony mogą występować przed U. P. osobiście lub przez

zastępców, którym mogą być tylko adwokaci i rzecznicy patentowi. Rzeczników patentowych mianuje M. P. H. z pośród obywateli polskich stale zamieszkałych w Polsce, pełnoletnich, korzystających z pełni praw obywatelskich, którzy ukończyli akademicką szkołę techniczną, odbyli przynajmniej dwuletnią praktykę w sprawach patentowych i znaków towarowych i złożyli z wynikiem dostatecznym egzamin przed komisją egzaminacyjną przy U. P. W przedmiocie roty przysięgi dla rzeczników patentowych por. rozp. M. P. H. z 10 kwietnia 1924 Dz. U. 93 poz. 349.. Rzecznicy patentowi podlegają komisji dyscyplinarnej przy U. P., od której orzeczeń przysługuje prawo odwołania do Sądu Najwyższego w trybie przepisany w postępowaniu dyscyplinarnem przeciw adwokatom (art. 157—160).

V. Spółki handlowe.

1. Przewalutowanie.

Rozp. M. S. z 22 grudnia 1923 Dz. U. 137 poz. 1147 nałożyło na spółki akcyjne i komandytowo-akcyjne mające siedzibę na Górnym Śląsku, których akcje opiewały w dniu 1 listopada 1923 r. na marki niemieckie, obowiązek oznaczenia wysokości kapitału zakładowego oraz wartości nominalnej akcji w markach polskich najpóźniej do 1 lutego 1924. Kapitał zakładowy oraz wartość nominalna akcji mogą być maksymalnie oznaczone w kwocie na jaką opiewały dotąd w markach niemieckich. Dopuszczalne jest jednak oznaczenie wspomnianych wartości w kwocie niższej, jednak tylko w granicach przewidzianej przez niem. kodeks handlowy minimalnej wartości nominalnej akcji.

W związku z przejściem na walutę złotową nałożyło rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 25 czerwca 1924 Dz. U. 55 poz. 542 na wszystkie spółki handlowe bez różnicy typu obowiązek przewalutowania majątku własnego na złote. Co do szczegółów patrz artykuł wstępny p. t. Przewalutowanie przedsiębiorstw handlowych.

2. Spółki akcyjne.

Licząc się z faktem, że znaczne pakiety akcji polskich przedsiębiorstw akcyjnych wywiezione zostały do Rosji przez banki, którym oddane były do przechowania, zaś akcjonariusze pozostali w posiadaniu akcji często wykorzystywali swoje stanowisko na niekorzyść akcjonariuszy pozbawionych akcji i starali się ugruntować swój wpływ na przedsiębiorstwo drogą nowych emisji, w których akcjonariusze pozbawieni akcji nie mogli partycypować, — ustawa z 31 lipca 1924

Dz. U. 73 poz. 723 postanawia po niewczasie, że decyzje sądowe w przedmiocie zakazów dokonywania transakcji i uskuteczniania wypłat z tytułów na okaziciela zaginionych lub co do których istnieje przypuszczenie, że zostały zniszczone lub zaginęła, traktować należy na równi z akcjami przedstawionymi w oryginale (art. 3 ust. 2). Pozatem przyznaje ustawa, w wypadkach emitowania przez spółki założone przed 1 sierpnia 1914 nowych akcji, Skarbowi Państwa prawo poboru w miejsce akcjonariuszy, którzy z swego prawa poboru nie skorzystali z tego, że akcjonariusze, którzy z uzasadnionych przyczyn z niego nie skorzystali, są uprawnieni w prekluzyjnym terminie pięciu lat od daty zamknięcia subskrypcji zażądać odstąpienia przypadających na nich a przez Skarb Państwa przejętych nowych akcji za zwrotem kwot wyłożonych przez Skarb Państwa wraz z procentem 1% w stosunku miesięcznym. — Ustawa ma znaczenie przejściowe i traci moc obowiązującą z końcem r. 1927.

Rozp. M. P. H. oraz Sk. z 31 maja 1922 Dz. U. 51 poz. 459 w przedmiocie spółek akcyjnych mających znaczenie państwowe lub użyteczności publicznej zostało uzupełnione przez rozp. z 31 lipca 1924 Dz. U. 72 poz. 710.

Rozp. M. Sk. w porozumieniu z M. Spr. W. i Spr. z 15 lutego 1924 Dz. U. 18 poz. 183 uchyliło obowiązujące w b. zaborze austriackim rozp. z 3 września 1918 Dz. U. nr. 323, które, w zamiarze zarezerwowania wszelkich zbędnych kapitałów na pożyczkę wojenną, wprowadziło na czas nadzwyczajnych stosunków wywołanych wojną wymóg ponownego zatwierdzenia podwyżki kapitału zakładowego spółek akcyjnych i komandytowo-akcyjnych także i wówczas choć przewidziana była w pierwotnym statucie przez władzę państwową już zatwierdzonym.

3. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

W obowiązującym w części b. zaboru rosyjskiego, zostającej pod rządem francuskiego kodeksu handlowego, dekrete z 8 lutego 1919 Dz. P. 15 poz. 201 o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, wprowadziła znaczniejsze zmiany ustawa z 13 listopada 1923 Dz. U. 126 poz. 1019. W miejsce dotychczasowych stawek, które z postępem dewaluacji stały się bezprzedmiotowymi, wspomniana ustawa ustala minimalną wysokość kapitału zakładowego spółki w równowartości 2000 zaś udziałów w równowartości 20 franków złotych. Przewidziana w dekrete granica maksymalna kapitału zakładowego została wogóle uchyloną. Wpis spółki, zarówno jak i podwyższenie kapitału zakładowego,

może nastąpić już z wpłacaniem 25%, a nie jak dotąd 50%, na każdą wkładkę pieniężną, natomiast wkładki rzeczowe muszą być przed zarejestrowaniem spółki wniesione w pełnej wysokości.—Przepis dekretu postanawiający, że jeden spółnik nie może posiadać więcej niż $\frac{3}{4}$ kapitału zakładowego został uchylony, z czego wnosić należy między innymi, że spółka może wprawdzie powstać tylko przy udziale conajmniej dwu spółników, jednak potemu nie ulega rozwiązaniu, jeżeli wszystkie udziały skoncentrowane zostaną w rękach jednego spółnika.—Nietylko jak dotąd do zbycia i zastawu udziału, ale również i do ważności przyrzeczenia zbycia i zastawu wymagany jest akt urzędowy. Zbycie lub zastaw udziału na rzecz niespólnika może statut uzależnić od pewnych warunków w szczególności od zgody spółki lub spółników z tem, że w braku zgody może sędzia rejestrowy udzielić zezwolenia, jeżeli zachodzą ważne ku temu powody, zaś spółka w naznaczonym terminie nie przedstawiła innego nabywcy. — Zasada dowolnej odwołalności zarządców zmodyfikowaną została o tyle, że statut może odnośnie do zarządców ustanowionych w samym statucie zastrzec, że będą usuwalni tylko dla ważnej przyczyny. — Ograniczenia obowiązujące co do udziału w zgromadzeniu przez pełnomocnika zredukowane zostały do wymogu pisemnej formy pełnomocnictwa. — W miejsce wymaganej przez dekret do ważności uchwały w przedmiocie podwyższenia lub zmniejszenia kapitału zakładowego oraz przedłużenia terminu do wpłaty udziału większości reprezentującej $\frac{9}{10}$ kapitału zakładowego, faktycznie nieosiągalnej, zadawała się ustawa większością $\frac{3}{4}$ kapitału. — Przepis art. 19 l. 2 w przedmiocie zaczepialności uchwał spółki został zmieniony o tyle, że prawo zaczepienia przysługuje spółnikom reprezentującym $\frac{1}{10}$ kapitału zakładowego, pod warunkiem uprzedniego zgłoszenia w ciągu siedmiu dni sprzeciwu listem poleconym, a to w drodze powództwa w terminie 2- a nie jak dotąd 6-miesięcznym: sąd okręgowy lub sędzia rejestrowy orzeka nieważność uchwały, jeżeli zachodzą niekoniecznie ważne, w każdym jednak razie słuszne i uzasadnione przyczyny. — Moc obowiązująca dekretu ze zmianami wprowadzonomi powyższą ustawą oraz wydanymi na ich podstawie rozporządzeniami rozciągnięta została na Ziemię Wileńską i Ziemię Wschodnie.

Powołane pod 2) rozp. z 15 lutego 1924 Dz. U. 18 poz. 183 uchyliło również postanowienia austriackiego rozp. z 3 września 1918 r. dotyczące spółek z ogr. odp., według których M. S. W. uprawnione było do zgłoszenia sprzeciwu przeciw zarejestrowaniu spółki z ogr. odp. zarówno jak i podwyższeniu jej kapitału.

4. Spółdzielnie.

W ustawie z 29 października 1920 Dz. U. 111 poz. 783 o spółdzielniach wprowadzone zostały nieznaczące zmiany przez ustawę z 4 grudnia 1923 Dz. U. 135 poz. 1119. — Wymienione ustawy zarówno jak i ustawa z 7 kwietnia 1922 Dz. U. 33 poz. 265 o łączeniu się spółdzielni rozciągnięte zostały ustawą z 28 maja 1924 Dz. U. 50 poz. 504 na górnośląską część województwa śląskiego.

VI. Prawo bankowe.

1. Przerachowanie wzgl. waloryzacja zobowiązań bankowych.

a) Wkłádki oszczędnościowe. Waloryzacji podlegają jedynie wkłádki pieniężne złożone przed końcem r. 1922, o ile wogóle mają charakter oszczędności. Rozporządzenie waloryzacyjne przyjmuje ten charakter odnośnie do wkłádek składanych na książeczkę oraz wkłádków terminowych, których składający nie mógł zatem dowolnie wycofać. Miara waloryzacji jest różna zależnie od tego czy wkłádki były składane w bankach czy też komunalnych kasach oszczędności:

aa) Wkłádki oszczędnościowe złożone w bankach. Celem waloryzacji takich wkłádek oszczędnościowych przerachowuje się wkłádki według skali § 2, przyczem dla uproszczenia obliczenia traktuje się wkłádki złożone w ciągu każdego roku jako złożone wszystkie w dniu 1 października dotyczącego roku. Specjalne przepisy zawiera rozporządzenie odnośnie do kont ruchomych. Wychodząc z założenia, że wszelkie podjęcia dokonywane przez składającego umarzały częściowo jego wierzytelność, rozporządzenie postanawia, że przy kontaktach ruchomych należy nasamprzód uwzględnić najniższe saldo przerachowując je według skali ustalonej na październik roku w którym nastąpiła pierwsza wkłádka, zaś następnie przerachowywać różnicę najniższego wzgl. następnego kolejno wyższego salda z następnem kolejno wyższym saldem, przyczem znowu miarodajną jest skala z roku, w którym nastąpiło pierwsze z kolei powiększenie wkłádki w porównaniu z poprzedniem kolejno niższym saldem, zaś nie skala z roku za który dotyczące saldo zostało wykazane. Zaległych nieprzedawnionych odsetek nie uwzględnia się przy obliczeniu. Przerachowaną w ten sposób ogólną sumę wkłádek po koniec r. 1922 waloryzuje się na 5% przerachowanej kwoty z tem, że wspomniana stawka może być, w drodze ugody z kuratorem zastępującym składających, zaś w braku ugody w drodze orzeczenia sądowego na podstawie § 36,

obniżona, jeżeli tego wymaga stan majątkowy danej instytucji. Poza niską stopą waloryzacyjną rozporządzenie zawiera jeszcze dalsze ograniczenie waloryzacji a mianowicie postanawia ono, że waloryzacji podlegają jedynie wkładki, które przerachowane według skali § 2 nie przewyższają kwoty 2500 zł. i uprawniają zatem przy zastosowaniu 5° stopy waloryzacyjnej do żądania kwoty nie wyższej od 125 zł. Ewentualna nadwyżka wkładek ponad wspomnianą maksymalną granicę ulega jedynie zwykłemu przerachowaniu. Ograniczając w opisany sposób waloryzację wkładek oszczędnościowych rozporządzenie kierowało się dążeniem umożliwienia bankom dalszej egzystencji. — Analogiczne przepisy obowiązują, o ile chodzi o waloryzację wkładek w Pocztovej Kasie Oszczędności z tem, że sumy dokonanych przez nią, dobrowolnie bez ustawowego obowiązku, przerachowań, zalicza się na poczet należności obliczonych na podstawie powyższych przepisów (§ 17 ust. 5). Odnośnie do waloryzacji wkładek oszczędnościowych w spółdzielniach wydane być mają osobne przepisy (§ 42 l. 2).

bb) Wkładki oszczędnościowe w komunalnych kasach oszczędności. Ażeby nie zachwiać zaufania do tego rodzaju instytucji, jak i licząc się z okolicznością, że kasy oszczędności nie prowadzą tak rozległych i skomplikowanych agend jak banki, przewiduje rozporządzenie waloryzacyjne odnośnie do wkładek lokowanych w takich instytucjach korzystniejszą waloryzację, a to nie według szablonowej stopy waloryzacyjnej tylko w zależności od stosunków majątkowych danej instytucji. Celem ustalenia miary waloryzacji należy oszacować wartość, jaką przedstawia pokrycie wkładek a więc hipoteki lub też inne przedmioty majątkowe, w których pieniądze pochodzące z wkładek zostały ulokowane. Z wartości tego pokrycia potrąca się obliczony w myśl § 28 n. fundusz emerytalny pracowników instytucji, sumę potrzebną na spłacenie wkładek złożonych po 31 grudnia 1922, które się przerachowuje według zwykłej ustawowej relacji oraz z pozostałego pokrycia 40° na kapitał obrotowy instytucji. Reszta pokrycia służy na zaspokojenie wierzytelności z tytułu wkładek podlegających waloryzacji a to w stosunku, w jakim pozostaje to pokrycie do ogólnej sumy wszystkich wkładek wogóle przerachowanych według skali § 2, przyczem wkładki złożone w ciągu roku w różnych terminach uważa się jako złożone wszystkie 1 października danego roku. Odsetki od wkładek oraz konta ruchome traktuje się analogicznie jak pod aa). Miarę waloryzacji świadczeń danej instytucji ustala na wskazanych podstawach komisarz rządowy po wysłuchaniu opinii

kuratora wkładek, który może sprawę skierować na drogę sądową celem ostatecznego ustalenia miary waloryzacji, jeżeli orzeczenie komisarza rządowego uważa za krzywdzące posiadaczy wkładek (§ 17 ust. 1—3).

W obu wypadkach przyznaje rozporządzenie waloryzacyjne dłużnej instytucji prawo zwłoki co do zwrotu zwaloryzowanej wkładki do końca r. 1926, ewentualnie dalszego terminu przedłużonego przez sąd na podstawie § 36 z tem, że odnośna instytucja obowiązana jest do oprocentowania wkładki po 4[‰] począwszy od r. 1925 (§ 17 ust. 6 i 7).

Wkłádki oszczędnościowe, składane począwszy od r. 1923 w okresie notorycznej dewaluacji, nie podlegają waloryzacji tylko zwykłemu przerachowaniu (§ 41 lit. b.).

b) Wszelkie wkłady pieniężne nie posiadające charakteru wkładek oszczędnościowych podlegają jedynie zwykłemu przerachowaniu (§ 41 lit. b.) z uwagi na to, że wierzyciel mógł je każdej chwili wycofać i miał zatem możność uchronienia ich od dewaluacji, chyba, że zwłoka dłużnej instytucji uzasadnia zastosowanie waloryzacji (§ 29 lit. d).

c) Co do waloryzacji listów zastawnych (§12 n.) i obligacyj (§ 16) por. przegląd ustawodawstwa cywilnego.

2. **O g r a n i c z e n i a w a l u t o w e .** — Upoważnienie Min. Skarbu do regulowania w drodze rozporządzeń obrotu pieniężnego z krajami zagranicznymi oraz obrotu obcemi walutami, udzielone ustawą z 2 marca 1923 Dz. U. 25 poz. 154 w brzmieniu nadanem ustawą z 23 czerwca 1923 Dz. U. 62 poz. 459, przedłużone zostało ustawą z 20 marca 1924 Dz. U. 29 poz. 285 do końca marca 1925. Na tej podstawie wydany został szereg rozporządzeń, z których miarodajnym jest obecnie rozp. M. Sk. w porozumieniu z M. Spr. z 28 marca 1924 Dz. U. 29 poz. 290 zmienione wzgl. uzupełnione przez rozp. z 23 kwietnia 1924 Dz. U. 42 poz. 445, z 22 września 1924 Dz. U. 84 poz. 809 i z 27 października 1924 Dz. U. 94 poz. 880. — Obowiązujące dotąd ograniczenia w obrocie wewnętrznym walutami zagranicznymi i dewizami zostały uchylone. Nabywanie i pozbywanie walut zagranicznych i dewiz w granicach państwa nie podlega żadnym ograniczeniom, z tem jednak zastrzeżeniem, że zawodowo wolno się trudnić wymienionemi czynnościami jedynie instytucjom uprawnionym do prowadzenia interesów bankierskich (§ 1). Wspomnianym przedsiębiorstwom wolno w szczególności prowadzić rachunki i przyjmować wszelkiego rodzaju wkłady w walutach zagranicznych za oprocentowaniem w tychże walutach, zarówno jak i dokonywać wypłat z tych rachunków w efektywnych walutach zagranicznych na rzecz osób zamieszkałych wzgl.

mających siedzibę w kraju (§ 20). — Ograniczenia obowiązują natomiast nadal w obrocie z zagranicą. Wobec tego, że wywóz walut zagranicznych i dewiz dozwolony jest tylko w granicach § 11, cały obrót z zagranicą dokonuje się drogą przekazów. Uskutecznić przekazy zagraniczne wolno jedynie t. zw. bankom dewizowym, którym Minister Skarbu specjalnie na to zezwolił a to jedynie w ramach szczegółowych przepisów rozporządzenia. Bez żadnych ograniczeń wolno dysponować zagranicę jedynie sumami walut zagranicznych, które wpłynęły na rachunek uprawnionego bezpośrednio z zagranicy i nie stanowią należności za wywieziony towar (§ 21 ust. 2). Poza tym przekaz walut zagranicznych zagranicę dopuszczalny jest jedynie w wypadkach przewidzianych w § 4 w szczególności w celu zapłaty ceny kupna lub zaliczki na jej poczet za towary sprowadzane z zagranicy, zarówno jak i w celu pokrycia kosztów ich ekspedycji, transportu i cła, w celu spłaty długów zagranicznych zaciągniętych z przyczyn gospodarczo uzasadnionych itp. a to za dopełnieniem formalności przepisanych w § 5 n., zaś poza wymienionymi w powołanym przepisie wypadkami jedynie na podstawie zezwolenia władzy skarbowej. Wspomniane ograniczenia obowiązują nie tylko przy przekazach zagranicę ale wogóle odnośnie do wszelkich dyspozycji walutami zagranicznymi i dewizami na rzecz osób zamieszkałych wzgl. mających siedzibę zagranicą (§ 2 w związku z § 21). Jedynie banki dewizowe mogą przekazywać zagranicę waluty zagraniczne na własny rachunek lub na zlecenie i na rachunek innych banków dewizowych bez obowiązujących poza tym ograniczeń (§ 10). Jak z jednej strony przekazy zagraniczne mogą być uskuteczniane tylko przez banki dewizowe, tak z drugiej strony również i inkaso należności w walutach zagranicznych za wywieziony towar dopuszczalne jest tylko za pośrednictwem tychże banków dewizowych, zaś w pewnych wypadkach jedynie Banku Polsk. (§ 15 n.)—Ograniczeniu podlega jednak nie tylko obrót z zagranicą walutami zagranicznymi ale również i walutą krajową. Pomijając ograniczenia wywozowe § 11, obowiązują w tym względzie nast. przepisy. Osoby zamieszkałe, wzgl. mające siedzibę zagranicą, zarówno jak i osoby narówni z wymienionymi traktowane (§ 28), mogą posiadać t. zw. zagraniczne rachunki w złotych jedynie w bankach dewizowych (§ 25) Wpłaty oraz przelewy na wspomniane rachunki z zagranicy dozwolone są bez ograniczeń, natomiast wpłaty ze strony osób zamieszkałych wzgl. mających siedzibę w kraju dopuszczalne są tylko pod warunkami, pod jakimi dopuszczalne są przekazy zagraniczne (§ 26 lit. a i b). Wypłaty z rachunków

zagranicznych mogą być uskuteczniane tylko w granicach pokrycia (§ 26 lit. c). Wszelkie kredytowanie takich rachunków bez pokrycia dopuszczalne jest tylko za zezwoleniem władzy skarbowej (§ 24). — Banki obowiązane są prowadzić rejestr transakcji dokonanych walutami zagranicznymi i dewizami oraz obrotów na rachunkach zagranicznych. W związku z opisanymi ograniczeniami poddaje rozporządzenie banki pod nadzór izb skarbowych wzgl. wydziału skarbowego śląskiego urzędu wojewódzkiego z prawem odwołania się od ich zarządzeń do Ministerstwa Skarbu (§§30—35).

3. Ograniczenia wysokości procentu w stosunkach kredytowych. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 czerwca 1924 Dz. U. 57 poz. 574 o lichwie pieniężnej oraz wydane na jego podstawie rozporządzenie wykonawcze M. Sk. i Spr. z 1 sierpnia 1924 Dz. U. 70 poz. 684, zmienione przez rozp. M. Sk. i Spr. z 18 września 1924 Dz. U. 84 poz. 808, zezwala przedsiębiorstwom bankowym na pobieranie obok, obowiązującej w stosunkach kredytowych pieniężnych pozabankowych, maksymalnej stopy procentowej 24% w stosunku rocznym, ponadto jeszcze maksymalnie 12% w stosunku rocznym tytułem zwrotu własnych kosztów oraz przy pożyczkach na zastaw ruchomości, z wyjątkiem papierów wartościowych i towarów, jednorazowej 1% od sumy szacunku tytułem wynagrodzenia za szacowanie przedmiotów zastawu, ich przechowanie i ubezpieczenie (§ 2 rozp. wykon.). Przedsiębiorstwa bankowe obowiązane są pod karą z § 7 rozp. przedkładać co miesiąc właściwej izbie skarbowej, wzgl. o ile chodzi o związkowe spółdzielnie kredytowe związkowi rewizyjnemu, któremu prawo kontroli w tym względzie poruszył Minister Skarbu na podstawie rozp. z 1 września 1924 Dz. U. 78 poz. 758, wykazy najwyższych wymawianych i pobieranych procentów i prowizyj oraz wynagrodzenia pobieranego tytułem zwrotu własnych kosztów, a to oddzielnie dla poszczególnych rodzajów transakcji kredytowych wyszczególnionych w § 1 rozp. wyk., celem dalszego przesłania ich Ministerstwu Skarbu (§ 4 rozp. wyk.). W związku z powyższymi ograniczeniami przyznaje rozporządzenie Ministerstwu Skarbu prawo kontroli nad przestrzeganiem przez przedsiębiorstwa bankowe przepisów o lichwie pieniężnej, której wykonanie może być przekazane organom administracji skarbowej, korporacjom prawa publicznego lub związkom instytucji kredytowych (§ 8).

4. Nadzór nad przedsiębiorstwami bankowymi. Niezależnie od specjalnej kontroli przewi-

dzianej w związku z ograniczeniami w obrocie pieniężnym z zagranicą, zarówno jak i w poborze procentów w stosunkach kredytowych, podlegają przedsiębiorstwa bankowe i kantory wymiany ogólnemu nadzorowi Ministerstwa Skarbu na podstawie ustawy z 23 marca 1920 Dz. U. 30 poz. 175. W myśl rozp. M. Sk. z 8 kwietnia 1924 Dz. U. 33 poz. 342 wykonuje Ministerstwo Skarbu poruczony mu nadzór bądź przez swoich urzędników bądź przez komisarzy rządowych ustanowionych dla poszczególnych przedsiębiorstw z zakresem uprawnień oznaczonym w odnośnym dekrete nominacyjnym. Koszta związane z wykonaniem nadzoru ponoszą dotyczące przedsiębiorstwa.

5. Z banków wzgl. instytucyj kredytowych, rządzących się własnymi statutami, powstałych w ubiegłym okresie, zasługują na szczególną uwagę:

a) Bank Polski, powołany do życia, na podstawie ustawy z 11 stycznia 1924 Dz. U. 4 poz. 28 o naprawie Skarbu Państwa i reformie walutowej, rozporządzeniem Prezydenta Rzeczplłtej z 20 stycznia 1924 Dz. U. 8 poz. 75, które zawiera jego statut, zmieniony następnie rozporządzeniem Prezydenta Rzeczplłtej z 17 marca 1924 Dz. U. 27 poz. 273. — Bank Polski jest zwolnioną od rejestracji sądowej (§ 88) spółką akcyjną, wyposażoną do końca r. 1944, ewentualnie na podstawie osobnej ustawy na dalszy okres, w przywilej emisyjny, uprawniający do wypuszczania biletów bankowych, będących prawnym środkiem płatniczym i posiadających — za wyjątkiem wypadków, w których ustawa wzgl. umowa zastrzega wyraźnie zapłatę w monetach złotych — nieograniczoną moc umarzania zobowiązań przez zapłatę (art. 46). Z momentem dodatkowo w drodze rozporządzenia Rady Ministrów oznaczyć się mającym Bank będzie obowiązany do wymiany wypuszczonych biletów na monety złote (art. 47). Wypuszczone bilety bankowe muszą być pokryte wartościami wskazanem; w art. 51 i 52. — Poza czynnościami emisyjnymi może Bank dokonywać zwyczajnych operacyj bankowych wyszczególnionych w art. 55 jednak z daleko idącymi ograniczeniami. Bank winien mianowicie unikać czynności o charakterze przeważnie spekulacyjnym i ograniczyć się do czynności, w wyniku których otrzymuje wartości nadające się w myśl art. 51 i 52 do pokrycia obiegu biletowego. Stosownie do tego nieruchomości wolno Bankowi nabywać tylko, o ile są potrzebne na pomieszczenie Banku i jego pracowników zaś pozatem tylko na pokrycie i zabezpieczenie swoich należności wątpliwych lub niezapłaconych w terminie z tem, że Bank obowiązany jest pozbyć się ich najpóźniej w ciągu roku od nabycia.

Tosamo dotyczy wierzytelności hipotecznych i innych praw rzeczowych (art. 56 i 57). Bankowi nie wolno nabywać na własny rachunek ani przyjmować w zastaw własnych akcji ani akcji i udziałów innych przedsiębiorstw za wyjątkiem przedsiębiorstw przygotowujących bilety i inne papiery dla Banku (art. 56). Natomiast Bank może dyskontować papiery wartościowe państwowe, komunalne i hipoteczne zarówno jak i kupony od nich, o ile płatne są najdalej w trzy miesiące od zdyskontowania (art. 60). Weksle dyskontuje Bank tylko powstałe z dokonanych obrotów gospodarczych, o ile w chwili przejścia płatne są najdalej w ciągu trzech miesięcy w miejscowościach, w których Bank ma swój oddział lub zastępstwo oraz opatrzone są z zasady w trzy zaś wyjątkowo w dwa podpisy osób całkowicie zasługujących na zaufanie (art. 58). Pównież i warranty wolno Bankowi dyskontować tylko, o ile płatne są najdalej w trzy miesiące i zaopatrzone w conajmniej dwa podpisy osób całkowicie zasługujących na zaufanie (art. 60 ust. 2). Pożyczek udziela Bank tylko krótkoterminowych na przeciąg czasu nie dłuższego niż trzy miesiące i to tylko pod zastaw wartości wyszczególnionych w art. 63. Zastaw przychodzi do skutku przez oddanie przedmiotu zastawu Bankowi wraz z deklaracją wyrażającą zgodę właściciela na jego sprzedaż w drodze publicznej licytacji lub na giełdzie, o ile pożyczka nie zostanie spłacona w 10 dni po ustalonym terminie (art. 64). Przyjęty przez Bank zastaw nie podlega zapowiedzeniom ani zajęciu w poszukiwaniu jakichkolwiek należności prywatnych, skarbowych i innych, zaś w razie upadłości dłużnika może być przekazany masie upadłościowej dopiero po całkowitem zaspokojeniu należności Banku. W razie niespłacenia pożyczki Bank ma prawo sprzedaży zastawu z upływem 10 dni po terminie zapadłości na giełdzie lub za pośrednictwem notariusza w drodze publicznego przetargu bez obowiązku uprzedniego zawiadomienia dłużnika i odwoływania się do sądu, celem zaspokojenia swoich należności (art. 67). — Wkłady pieniężne na rachunkach bieżących wolno Bankowi oprocentowywać tylko za zgodą Ministra Skarbu (art. 69). — Bank może przyjmować na przechowanie złoto i srebro, gotówkę i papiery wartościowe (te ostatnie także do administracji). Złożenie papierów wartościowych do depozytu Banku za zezwoleniem władzy lub sądu powołanych do przyjmowania depozytów, zastępuje złożenie do depozytu urzędowego (art. 71). Księgi Banku i odpisy z nich mają moc dowodową dokumentów publicznych a dowody zobowiązania z wyciągami z ksiąg Banku moc tytułów egzekucyjnych i hipotecznych (art. 87).

b) Bank Gospodarstwa Krajowego, po-

wstały na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 kwietnia 1924 Dz. U. 36 poz. 382, wzgl. wydanego w jego miejsce rozp. Prezydenta Rzplitej z 30 maja 1924 Dz. U. 46 poz. 477, z połączenia działających dotychczas samoistnie państwowych instytucyj kredytowych a mianowicie Polskiego Banku Krajowego, Banku Odbudowy oraz Zakładu Kredytowego Miast Małopolskich. Na zasadach ustalonych w wspomnianem ostatnio rozporządzeniu Prezydenta Rzplitej normuje szczegółowo organizację oraz zakres działania Banku rozp. M. Sk. z 30 maja 1924 Dz. U. 46 poz. 478. Bank jest instytucją państwową posiadającą samodzielną osobowość prawną (art. 3 § 2). Zadaniem Banku jest uwzględniać w swojej działalności w pierwszym rzędzie potrzeby państwa oraz samorządów wzgl. ich przedsiębiorstw, zarówno jak i potrzeby odbudowy kraju i ruchu budowlanego. Bank powołany jest przede wszystkim do udzielania kredytu długoterminowego. Na podstawie udzielonych pożyczek hipotecznych może Bank emitować listy zastawne, zaś na podstawie pożyczek komunalnych, kolejowych oraz przemysłowych obligacje komunalne, kolejowe i bankowe, wystawione na okaziciela i opiewające na złote lub walutę obcą (§ 13 n.) i posiadające bezpieczeństwo popularne (§ 28). Ogólna suma listów zastawnych wzgl. obligacyj znajdujących się w obiegu nie może przekraczać przysługujących równocześnie Bankowi odnośnych wierzytelności (§ 15). Wspomniane wierzytelności stanowią pokrycie listów zastawnych wzgl. obligacyj a zarazem obok innych aktywów Banku zabezpieczenie dla ich posiadaczy (§ 17). Ponadto gwarantuje Skarb Państwa za dopełnienie zaciągniętych przez Bank zobowiązań a to z tytułu emisji listów zastawnych nieograniczenie, zaś z tytułu emisji obligacyj komunalnych i kolejowych ograniczenie w wysokości 200 wzgl. 20 milionów zł. (§ 18). — Poza udzielaniem długoterminowych pożyczek może Bank dokonywać wszelkich operacyj wchodzących w zakres czynności bankowych w szczególności zaś wymienionych w § 63 statutu. Na uwagę zasługują w tym względzie następujące szczególne postanowienia, odbiegające często od odnośnych przepisów obowiązujących ustaw cywilnych i handlowych. I tak przede wszystkim postanowienia w przedmiocie zastawu. Bank może udzielać pożyczek w szczególności pod zastaw towarów przechowywanych we własnych składach — Bank uprawniony jest w myśl § 71 do zakładania własnych składów towarowych i wydawania warrantów — lub też w składach na ten cel wynajętych, a nawet na zastaw towarów pozostających w posiadaniu pożyczającego. Papiery procentowe i wszelkie inne ruchomości

jakie Bank przyjmuje na zastaw, winny być wpisane do umyślnie nu ten cel zaprowadzonych rejestrów z wyszczególnieniem rodzaju i jakości przedmiotu zastawu oraz wysokości długu, zaś wciągnięcie takie jest równoznaczne z rejestracją wymaganą w myśl art. 2074 nap. k. c., obowiązującego w b. Królestwie Polskiem, do skuteczności zastawu wobec osób trzecich (§ 67). W razie niespłacenia pożyczki w terminie Bank uprawniony jest bez uprzedzenia dłużnika i bez sądowej interwencji sprzedać zastaw na giełdzie lub w drodze publicznej licytacji w celu pokrycia swoich należności (§ 66). Prawo sprzedaży przysługuje Bankowi ewentualnie również przed terminem, jeżeli wartość giełdowa lub rynkowa przyjętych w zastaw papierów wartościowych lub innych walorów obniży się do % wartości, po której zostały przyjęte, zaś dłużnik nie uzupełni odpowiednio zastawu lub nie spłaci odpowiedniej części pożyczki (§ 65). — Bank może przyjmować wkładki na książeczki oszczędnościowe, posiadające bezpieczeństwo pupilarne. Skarb Państwa gwarantuje zwrot wkładek i spłatę odsetek do wysokości 5 milionów zł. (§ 68). — Za złożoną gotówkę w minimalnej wysokości 100 zł. może Bank wydawać oprocentowane asygnaty kasowe z tem, że ogólna ich suma nie może przekraczać połowy własnego kapitału Banku (§ 69). — Księgi Banku i uwierzytelnione przez Bank ich odpisy posiadają moc dowodową dokumentów publicznych (§ 107).

VII. Prawo giełdowe.

Rozp. M. Sk. oraz P. H. z 17 marca 1924 Dz. U. 29 poz. 292 wprowadziło drobne zmiany w rozp. R. M. z 20 kwietnia 1923 Dz. U. 53 poz. 372 w przedmiocie powoływania i zwalniania oraz praw i obowiązków maklerów na giełdach pieniężnych w Polsce.

VIII. Prawo wekslowe i czekowe.

1. Przerachowanie względnie waloryzacja należności z weksli i czeków. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 maja 1924 r. Dz. U. 42 poz. 441 o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych rozróżnia dwie kategorie weksli i czeków:

a) Weksle i чеки, których termin płatności w chwili wejścia w życie rozporządz., tj. 21 maja 1924, już nadszedł (§ 26). Weksle i чеки takie waloryzuje się, tak jak z reguły zwykłe pożyczki, w 10 proc. kwoty, wynikającej z przerachowania na złote sumy na którą opiewają według skali § 2, przyczem miarodajnym jest termin płatności oznaczony w wekslu wzgl. чеку, choćby w drodze moratorium został odroczoney.

Waloryzacja według wyższej stawki jest dopuszczalna, o ile ją uzasadnia podstawowy stosunek prawny, w związku z którym weksel wzgl. czek został wystawiony, a więc przy pożyczce ważne powody § 11, zaś przy umowach innego typu przepisy § 28. Pretensji o zastosowanie waloryzacji wyższej niż 10 proc. można jednak dochodzić jedynie w drodze zwyczajnego postępowania sądowego.

b) Weksle i чеки, których termin płatności w chwili wejścia w życie rozporządzenia już nadszedł, ulegają przerachowaniu na złote jedynie według zwykłej ustawowej relacji (§ 41 lit. a).

2. Terminy wekslowe dla przedsięwzięcia niektórych czynności celem zachowania praw wekslowych z weksli, o ile chodzi o okręg warszawskiego sądu apelacyjnego, których terminy nie upłynęły 31 lipca 1914, wzgl. o ile chodzi o okręg sądu apelacyjnego lubelskiego z weksli wystawionych przed 1 listopada 1915, przedłużone zostały ostatnio przez rozp. R. M. z 20 maja 1924 Dz. U. 49 poz. 493 i 494 do 1 stycznia 1925.

3. Blankiety wekslowe w walucie złoto wej wprowadzone zostały przez rozporządzenie Min Skarbu z dnia 28 maja 1924 roku Dz. U. 50 poz. 518. Opłaty stemplowe od weksli, unormowane ustawą z 26 października 1921 Dz. U. z r. 1922, 38 poz. 313, ustaliło w złotych rozp. M. Sk. i Sor. z 19 maja 1924 Dz. U. 50 poz. 513. Opłat stemplowych od weksli, na obszarze Górnego Śląska dotyczy osobne rozp. M. Sk. z 19 maja 1924 Dz. U. 50 poz. 514.

IX. Prawo kolejowe.

1. Waloryzacja należności i zobowiązań kolei. Normuje ją rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 czerwca 1924 Dz. U. 56 poz. 566 o zmianach i sprostowaniu rozp. z 14 maja 1924 o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych w następujący sposób: a) wierzytelności z tytułu wywłaszczenia gruntów i budynków waloryzuje się w pełnych stawkach według skali § 2 z tem, że zwaloryzowane w ten sposób odszkodowanie nie może być wyższe od przeciętnej ceny takich samych nieruchomości jak wywłaszczone, w dniu uiszczenia zapłaty; b) wierzytelności z tytułu zajęcia wzgl. użytkowania nieruchomości, z tytułu czynszów dzierżawnych za place, magazyny, wagony itp., oddane do użytku prywatnego, wreszcie z tytułu postojowego, utrzymania bocznic, naprawy wagonów prywatnych itp. — waloryzuje się na 50 proc. sumy obliczonej według skali § 2; c) wierzytelności z tytułu mylnego wymiaru należności przewozowych, wzgl. niewyrównania należności kredytowa-

nych, z tytułu odpowiedzialności kolei za zaginięcie, uszkodzenie lub przekroczenie terminu dostawy przesyłek, zarówno jak i z tytułu odpowiedzialności za nieszczęśliwe wypadki -- waloryzuje się na 10 proc. sumy obliczonej według skali § 2. — Przytoczone stawki waloryzacyjne obowiązują bezwzględnie i nie mogą być w poszczególnych wypadkach drogą orzeczenia sądowego zmienione (§ 35 a).

2. Kompetencja Ministerstwa Kolei do wydawania rozporządzeń w dziedzinie kolejnictwa. W związku z ustaleniem zasady, że koleje państwowe stanowią wyodrębnione przedsiębiorstwo państwowe gospodarujące na podstawie własnego budżetu, wydana została ustawa z 12 czerwca 1924 Dz. U. 57 poz. 580 o zakresie działania Ministra Kolei i o organizacji urzędów kolejowych. Według art. 4 1. 7 i 8 wspomnianej ustawy należy go kompetencji Ministra Kolei w szczególności wydawanie w drodze rozporządzeń do czasu uchwalenia odpowiedniej ustawy przepisów dotyczących prowadzenia i bezpieczeństwa ruchu, utrzymania kolei i porządku na kolejach, zarówno jak i wydawanie w porozumieniu z zainteresowanymi Ministerstwami w drodze rozporządzeń regulaminów przewozowych na kolejach w granicach obowiązujących ustaw. Art. 10. uchyla ustawy i dekrety dotychczas obowiązujące, sprzeczne z postanowieniami będącej w mowie ustawy, w szczególności dekret z 7 lutego 1919 Dz. P. 14 poz. 142 o tymczasowem przekazaniu Ministrowi Komunikacji prawa wydawania przepisów o przewozie pasażerów, bagażu i towarów oraz ustalania taryf przewozowych, któryto dekret stanowił dotąd podstawę prawną do wydawania rozporządzeń przez M. K. w wyszczególnionym właśnie zakresie i to bez ograniczenia, jakie zawiera nowa ustawa odnośnie do regulaminów przewozowych, że muszą się one mieścić w granicach obowiązujących ustaw. — Z rozporządzeń wydanych przez Ministra Kolei w ubiegłym okresie zasługuje na wyróżnienie rozp. z 22 października 1923 Dz. U. 110 poz. 877 rozciągające na Górny Śląsk ogólne przepisy przewozowe, wprowadzone przez rozp. z r. 1921 Dz. U. 65 poz. 414 wraz z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami, zaś pozatem cały szereg rozporządzeń regulujących komunikację na Górnym Śląsku i przez niemiecki Górny Śląsk, zarówno jak i z państwami ościennymi na zasadach konwencji berneńskiej.

3. Międzynarodowe prawo kolejowe. Nieznaczne zmiany i uzupełnienia wprowadzone w ujednostajnionych postanowieniach dodatkowych do kon-

wencji berneńskiej z roku 1890 o przewozie towarów kolejami żelaznymi, reprodukuje rozporządzenie z 18 kwietnia 1924 Dz. Ust. 37 poz. 398. — Ustaloną przez Urząd Centralny przewozów międzynarodowych w Bernie najnowsza listę kolei, w razie przewozu którymi wchodzi w zastosowanie postanowienia konwencji, ogłasza obwieszczenie z 20 września 1924 Dz. U. 83 poz. 803.

X. Prawo pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

Ustawa z 5 grudnia 1923 Dz. U. 131 poz. 1061 zniósła Ministerstwo Poczty i Telegrafów, przekazując jego agendy M. P. H. wzgl. utworzonej w jego ramach, na podstawie rozp. Prezydenta Rzplitej z 18 stycznia 1924 Dz. U. 9 poz. 85, Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów. — Obowiązująca dotąd ustawa z 27 maja 1919 Dz. P. 44 poz. 310 o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu zastąpiona została przez ustawę z 3 czerwca 1924 Dz. U. 58 poz. 584, która poza wyłącznością poczty, telegrafu i telefonu zastrzega państwu w szczególności wyłączność radjotelegrafu i radiotelefonu, zaś pozatem, w następstwie wyodrębnienia poszczególnych przedsiębiorstw państwowych, normuje stosunek poczty do zarządu kolejowego oraz P. K. O. na zasadzie odpłatności za wzajemne świadczenia. — Organizację P. K. O. unormowało rozp. Prezydenta Rzplitej z 27 czerwca 1924 Dz. U. 55 poz. 545, które zawiera również statut P. K. O. — W dziedzinie międzynarodowego prawa pocztowego zasługuje na uwagę ratyfikowanie, na podstawie ustawy z 23 września 1922 Dz. U. 85 poz. 760, sześciu układów pocztowych podpisanych w Madrycie 30 listopada 1920 (p. oświadczenie rządowe z 1 czerwca 1923 Dz. U. 108 poz. 851).

XI. Prawo ubezpieczeniowe.

1. Waloryzacja wzgl. przerachowanie ubezpieczeń prywatnych unormowane zostały przez rozp. Prezydenta Rzplitej z 14 maja 1924 Dz. U. 42 poz. 441 o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych i uzupełniające je wzgl. prostujące rozp. Prezydenta Rzplitej z 28 czerwca 1924 Dz. U. 56 poz. 566. Wspomniane rozporządzenia traktują odrębnie:

a) Ubezpieczenia długoterminowe. W celu ich waloryzacji oblicza się przedewszystkiem t. zw. spółczynniki przerachowania (s. p.) a to na podstawie stosunku nadwyżki aktywów, jaką wykazuje bilans sporządzony na 31 grudnia 1923, do sumy kapitałów gwarancyjnych i rezerw oraz funduszu emerytalnego z bilansu na 31 grudnia 1918. Przyjmując datę 31 grudnia 1918 jako przełomową ustawodawca wyszedł z założenia,

że gwałtowna niżka marki wystąpiła dopiero w ciągu r. 1919, powodując przesunięcie stosunku między poszczególnymi składnikami majątku zakładu ubezpieczeń, zaś w tym stanie rzeczy bilans z końca r. 1918 odzwierciedla najlepiej stosunek faktyczny, w jakim kapitały gwarancyjne i rezerwy winny partycypować w obecnym czystym majątku zakładu. Obliczony na wskazanych podstawach s. p. ustala zakład w drodze ugody z ustanowionym w myśl § 50 kuratorem zastępującym interesy ubezpieczonych, zaś w braku porozumienia sąd. Odnosnie do zakładów ubezpieczeń, których majątek w całości lub części znajduje się zagranicą, ustala s. p. w każdym wypadku sąd według słusznego uznania (§ 24). Ustalony w ten sposób dla każdego zakładu zosobna zależnie od jego stosunków majątkowych s. p. zastosowany zostaje równomiernie do podlegających waloryzacji świadczeń dotyczącego zakładu. W szczególności obowiązują nast. zasady:

aa) ubezpieczenia oparte na życiu, obojętne czy uprawniają do jednorazowej sumy czy też do periodycznych rent. Waloryzacji podlegają jedynie ubezpieczenia zawarte przed końcem r. 1918, zaś dokonuje się jej na podstawie rezerwy składek z końca r. 1918 przeliczonej na złote według s. p. (§ 18 ust. 1). Ubezpieczający może pierwotne ubezpieczenie w wysokości, zredukowanej stosownie do s. p., utrzymać nadal w mocy, jednak w takim razie obowiązany jest, w terminie sześciomiesięcznym od daty ogłoszenia s. p. w Monitorze, do uzupełnienia składek już uiszczonych wstecz od r. 1919 oraz do ich dalszego opłacania stosownie do s. p. Uiszczono w czasie od roku 1919 do końca roku 1922 składki uwzględnia się przytem w wysokości 1 procentu, względnie w wypadku gdy s. p. jest niższy niż 3 procent w $\frac{1}{3}$ tego stosunku, od sumy wpłaconych składek przeliczonych na złote według przeciętnych rocznych stawek skali § 2. Zamiast utrzymać w mocy pierwotne ubezpieczenie może ubezpieczający żądać jego przeistoczenia na bezskładkowe w wysokości przypadającej na nie rezerwy przeliczonej według s. p., z doliczeniem zbonifikowanych w wspomnianym wyżej stosunku składek uiszczonych po r. 1918, albo wreszcie zażądać zlikwidowania ubezpieczenia drogą wykupu za sumę w identycznej wysokości jak w wypadku redukcji ubezpieczenia drogą przeistoczenia go na bezskładkowe (§ 19). — Waloryzacji podlegają również ubezpieczenia, które stały się już płatne a to nawet wówczas, jeżeli zakład dokonał wypłaty świadczenia, jednak przyjęte ono zostało przez uprawnionego jedynie z zastrzeżeniem. Wysokość świadczenia oblicza się na podstawie s. p. i zalicza na jego poczet uiszczoną wypłatę

zwaloryzowaną według skali § 2, potrącając z drugiej strony kwoty należne zakładowi tytułem uzupełnienia składek zapadłych po r. 1918 aż do zaistnienia wypadku ubezpieczenia. — Zakładowi przysługuje prawo dwuletniej zwłoki, licząc od ogłoszenia s. p. w Monitorze, w wypłacie dłużnego świadczenia. — Ubezpieczenia zawarte po r. 1918 ulegają jedynie zwykłemu przerachowaniu, Wzamian waloryzacji przyznaje się ubezpieczającym od składek uiszczonych w czasie od 1919 do końca 1922 jednorazową bonifikację w wysokości wyżej wskazanej z prawem trzyletniej zwłoki zakładu w jej wypłacie, chyba że ubezpieczający zawrze nową umowę o ubezpieczenie, w którymto wypadku może żądać bezzwłoczengo zaliczenia bonifikacji na poczet składki od nowego ubezpieczenia (§ 22).

bb) ubezpieczenia długoterminowe innego rodzaju, w szczególności od wypadków. Ubezpieczenia wieloletnie zawarte za opłatą składki jednorazowej traktuje się tak samo jak oparte na życiu (§ 23 ust. 2). Ubezpieczenia za składką perjodyczną przyznane do końca r. 1918 oblicza się według s. p. Renty, przyznane w czasie od 1919 do 1922 waloryzuje się w wysokości 3 proc., wzgl. gdy s. p. nie dosięga 9 proc. w $\frac{1}{3}$ tego stosunku, od przyznanej renty przeliczowej na złote według skali § 2 z roku przyznania renty. Wreszcie renty przyznane po r. 1922 ulegają jedynie zwykłemu przerachowaniu. — Powyższe przepisy nie dotyczą zbiorowych ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków zawartych na podstawie ustaw obowiązujących w b. zaborze rosyjskim (§ 23 ust. 1 i § 42 ust. 3), odnośnie do których wydane być mają osobne przepisy.

b) Wszystkie inne ubezpieczenia waloryzuje się w 10 proc. sumy obliczonej według skali § 2 z umownego czasu płatności, o ile zwłoka zakładu w wypłacie świadczenia nie uzasadnia zastosowania wyższej waloryzacji (§ 25 a).

2. Przewalutowanie przedsiębiorstw ubezpieczeniowych. Miarodajne są szczególne przepisy rozp. Prezydenta Rzplitej z 25 czerwca 1924 Dz. U. 55 poz. 542 o bilansach w złotych oraz określeniu w złotych kapitałów własnych przedsiębiorstw oraz rozp. wykon. M. Sk. z 1 lipca 1924 Dz. U. 61 poz. 612. Co do szczegółów por. artykuł wstępny p. t. Przewalutowanie przedsiębiorstw handlowych.

3. Zagraniczne zakłady ubezpieczeń. W uzupełnieniu rozp. M. P. H. oraz Sk. z 13. 6. 1922 Dz. U. 52 poz. 474 w przedmiocie udzielania pozwoleń zagranicznym spółkom akcyjnym i komandytowo-akcyjnym na działalność w Polsce nakłada rozp. M. Sk. z 23 maja 1924 Dz. U. 76 poz. 480 na za-

graniczne zakłady ubezpieczeń dopuszczone do działalności w Polsce obowiązek złożenia kaucji na zabezpieczenie zobowiązań z tytułu umów ubezpieczenia, które mają być wykonane w Polsce. W razie cofnięcia zezwolenia na działalność w Polsce lub dobrowolnego zwinięcia zakładu kaucja zostaje zwróconą dopiero, jeżeli w ciągu czasokresu przez władzę nadzorczą naznaczonego i po trzykroć ogłoszonego, nie zgłoszono żadnych pretensyj do zakładu wzgl. zgłoszone pretensje zostały uregulowane. Prof. dr. Sułkowski (Poznań).

3. Proces cywilny.

(Od 1 października 1923 r. do 30 września 1924 r.)

A. Cały obszar Rzeczypospolitej. Z ustaw wydanych dla całego obszaru Rzeczypospolitej wysuwają się na czoło przede wszystkim dwie, posiadające wielkie znaczenie dla całego życia społecznego i gospodarczego. Jest to ustawa o ochronie lokatorów z 11 kwietnia 1924 roku („Dz. Ust.” poz. 406) oraz rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 14 maja 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych („Dz. Ust. poz. 441). Nowa ustawa o ochronie lokatorów, wstępująca w miejsce dawno już przestarzałej ustawy z 18 grudnia 1920 r. („Dz. Ust.” r. 1921 poz. 19), obowiązującej w b. dzielnicy pruskiej w brzmieniu rozp. min. b. dz. pruskiej z 12 stycznia 1921 („Dz. Urzęd. Min. b. dz. pr.” poz. 1), utrzymuje nadal w mocy przepisy o Urzędach Rozjemczych do spraw najmu oraz o możliwości odwołania się, w razie gdy sprawa nie była poddana orzecznictwu urzędu za wzajemną zgodą stron, do Sądu Okręgowego i to w 14 dniach od ogłoszenia orzeczenia (art. 20). Ustawa o ochronie lokatorów nie obowiązuje w Województwie Śląskiem (art. 31). W uzupełnieniu ustawy tej Minister Sprawiedliwości wydał rozp. z 19 lipca 1924 roku („Dz. Ust.” poz. 633) o uprawnieniach przewodniczącego Urzędów Rozjemczych do spraw najmu. — Rozporządzenie z 14 maja 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych przewiduje dwa sposoby postępowania. W toku postępowania sądowego wnioski o przerachowanie można postawić w każdym stadium postępowania I i II instancji oraz w postępowaniu rewizyjnym. Jeżeli zaś należność, mająca być przerachowana, nie jest jeszcze przedmiotem postępowania sądowego natenczas na ziemiach b. dzielnicy austriackiej i pruskiej przerachowanie może się odbyć w trybie postępowania niespornego a na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej w zwyczajnym postępowaniu sądowym a tylko przerachowanie należności ustalonej prawomocnym

wyrokiem lub ugodą sądową (układem pojednawczym) oraz wierzytelności hipotecznych z wyjątkiem wymienionej w § 49 rozp. wierzytelności instytucji kredytu długoterminowego, odbywa się w trybie postępowania incydentalnego. Przytem sąd może w każdym postępowaniu udzielać zwłoki i innych ulg dłużnikowi. Wydane w postępowaniu niespornem orzeczenie jest wykonalne. W b. dzielnicy pruskiej przeciw takiemu orzeczeniu służy środek prawny natychmiastowego zażalenia (§ 47 rozp.).

Z innych ustaw ważną jest ustawa o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu z 31 lipca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 757), która podkreślając zasadę, że językiem urzędowania wewnętrznego i zewnętrznego sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu jest język polski jako język państwowy, zawiera daleko idące przywileje dla obywateli polskich narodowości ruskiej (rusińskiej), białoruskiej i litewskiej, a specjalnie wielkie prawa dla języka ruskiego (rusińskiego). Ustawa ta nie obowiązuje w województwach poznańskim, pomorskim i śląskiem (art. 8), gdzie dotychczasowe przepisy obowiązują nadal, w szczególności także co do praw języka niemieckiego. — Dalej wydano cały szereg ustaw i rozporządzeń z uwagi na dewaluację marki polskiej i na przeprowadzanie reformy skarbowej. Tu należy wymienić rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 21 kwietnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 385) o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczonych, zawierające również i postanowienia o sprzedaży z licytacji (§§ 4, 5). Dalej wchodzi w rachubę rozp. Rady Ministrów z 21 stycznia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 89) w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych, określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych, tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot. Rozporządzenie to, zmieniające poprzednio wydane rozporządzenie z 17 grudnia 1933 r. („Dz. Ust.” poz. 1121) a później zmienione częściowo przez rozp. z 16 czerwca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 529), może być w procesie cywilnym zastosowane przy wymiarze kar porządkowych, ewentualnie również i w postępowaniu egzekucyjnym (§§ 11, 22 ust. 3, 27 ust. 2 rozp.). Bardziej zasadnicze znaczenie posiada rozp. Prezydenta Rzeczp. z 20 stycznia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 64), dopuszczające nie tylko określanie wartości przedmiotów majątkowych oraz zaciąganie zobowiązań w złotych, lecz również

i ich dochodzenie przed sądami. W tym związku trzeba też jeszcze przytoczyć rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 785) o przerachowaniu kwot pieniężnych, wyrażonych w niektórych przepisach prawnych w rublach rosyjskich, markach niemieckich, złotych reńskich i koronach austriacko-węgierskich oraz markach polskich. Dalej wydano w związku z dewaluacją cały szereg postanowień dotyczących uposażenia sędziów. Pomijając rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie djet dziennych (por. „Dz. Ust.” z r. 1923 poz. 818, 819, 936 oraz z r. 1924 poz. 9 łącznie z 73, 76, 179 a także poz. 703) należy tu przedewszystkiem wymienić ustawę z 5 grudnia 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1107) o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów wraz z rozp. wykonawczym do tej ustawy z 16 lutego 1924 („Dz. Ust.” poz. 158). Organizacyjne i sądowniczo-administracyjne znaczenie posiada też rozp. Rady Min. z 26 marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 321) w sprawie liczenia czasu, spędzonego w służbie państwowej niesędziowskiej, tudzież czasu, spędzonego w służbie państwowej sędziowskiej i prokuratorowskiej w wypadkach przejścia z Jednej kategorii służby do drugiej w dziale Ministerstwa Sprawiedliwości. — Ograniczenia przymusowego wykonania wyroków sądowych jakoteż specjalne uregulowanie kwestji kosztów sporu zawiera ustawa z 31 lipca 1924 r. w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych („Dz. Ust.” poz. 741) z mocą obowiązującą na wszystkich ziemiach Rzeczypospolitej nie wyłączając województwa śląskiego. Ustawa ta nie dotyczy dóbr kościelnych, fundacyjnych i samorządowych (art. 12 ust. 2). Zawiera ona zmiany i uzupełnienia ustaw z 8 marca 1919 r. („Dz. Praw” poz. 235), z 28 lipca 1919 r. („Dz. Praw” poz. 387), z 18 marca 1920 r. („Dz. Ust.” poz. 165), z 3 lipca 1919 („Dz. Praw” poz. 345) i z 2 lipca 1920 („Dz. Ust.” poz. 346). — W końcu należy wspomnieć o ustawach o charakterze międzynarodowym a to z uwagi na tryb postępowania w trybunałach międzynarodowych. W tym względzie trzeba przytoczyć ogłoszenie Statutu stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej, przewidzianego w art. 14 Paktu Ligi Narodów („Dz. Ust.” z i. 1923 poz. 839 łącznie z poz. 838 i 840). Przepisy proceduralne zawierają artykuły 39 i następne. Podobnej dziedziny dotyczy oświadczenie rządowe z 23 stycznia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 123) o przedłużeniu terminu dla wnoszenia powództw do Mieszanego Trybunatu Rozjemczego polsko-niemieckiego, oznaczonego w art. 20 Regulaminu Pro

cesowego tego Trybunału aż do 1 października 1924 r. w sprawach, wymienionych pod lit. A art. 297 Traktatu Wersalskiego oraz pod lit. D art. 304 b ust. 2 tegoż Traktatu. Oprócz tego zawiera oświadczenie rządowe z 29 września 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 851) przedłużenie terminu do wnoszenia powództw do Mieszanego Trybunału Rozjemczego polsko - niemieckiego aż do 1 kwietnia 1925 r. Oświadczenie to dotyczy ogólnego terminu dla wnoszenia powództw do tego Trybunału w myśl art. 20, a) regulaminu procesowego z 29 września 1921 r. („Dzień. Ust.” z r. 1921 poz. 670).

B. Oprócz wymienionych wyżej ustaw i rozporządzeń obowiązujących w zasadzie na wszystkich ziemiach Rzeczypospolitej poza wyjątkami, przewidzianymi w niektórych przepisach prawnych, odgrywa zawsze jeszcze wielką rolę ustawodawstwo dzielnicowe, przeznaczone z góry dla pewnych tylko dzielnic lub ziem państwa.

I. Były zabór rosyjski. Przy ustawodawstwie dzielnicowym, przeznaczonym dla ziem b. zaboru rosyjskiego trzeba odróżniać ustawy i rozporządzenia wydane dla całego b. zaboru rosyjskiego oraz takie, które dotyczą tylko Ziemi Wileńskiej oraz Ziem Wschodnich.

1. Cały b. zabór rosyjski. Wobec gwałtownie postępującej dewaluacji marki polskiej oraz z uwagi na przeprowadzanie reformy skarbowej konieczne było wydanie całego szeregu rozporządzeń celem przystosowania ustaw i rozporządzeń do zmieniającego się położenia finansowego kraju. Do tego typu rozporządzeń należy rozp. Rady Min. z 31 października 1923 r. („Dz. Ust.” r. 1923 poz. 897) w przedmiocie taksy dla pisarzy hipotecznych, zmieniające takse z 23 sierpnia 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 691). Dalsza zmiana taksy tej nastąpiła przez rozp. z 17 grudnia 1923 („Dz. Ust.” z I. 1923 poz. 1101) oraz rozp. Rady Min. z 10 marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 264) uzupełnione rozp. z 4 czerwca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 495). — W tym samym kierunku szło ustawodawstwo, dotyczące opłat w postępowaniu rejestrowym, kosztów sądowych i taksy dla komorników sądowych. Co do opłat w postępowaniu rejestrowym trzeba wymienić rozp. Min. Spraw, z 12 listopada 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1008) o opłatach w postępowaniu rejestrowym na obszarze Sądów Apelacyjnych: lubelskiego, warszawskiego i wileńskiego. Do opłat tych wprowadzono stosowanie złotego rozp. Min. Spraw, z 25 lutego 1924 r. („Dz. Ust. poz. 209). — Odnośnie do kosztów sądowych nastąpiły zmiany przez rozp. Rady Min. z 3 grudnia 1923 i. („Dz. Ust.” poz. 1058) oraz rozp. z 18 lutego 1924 r. („Dz. Ust.”

poz. 154), które wprowadziło obliczenie w złotych. Na zasadzie § 8 tegoż rozp. Min. Spraw, ogłosił rozporządzeniem z 18 marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 284) tekst Przepisów tymczasowych o kosztach sądowych z 18 lipca 1917 r. („Dzień. Urzęd. Dep. Spraw.” 1917 r. No. 1) w nowym brzmieniu. Następnie wydano rozp. Rady Min. z 9 kwietnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 369) o przerachowaniu należności, wynikających z Przepisów tymczasowych o kosztach sądowych, obowiązujących w b. zaborze rosyjskim. Łącznie z temi rozporządzeniami trzeba jeszcze wspomnieć o rozp. Min. Spraw, z 2 maja 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 448) o uiszczaniu opłat sądowych w znaczkach sądowych. — Wreszcie doznała odpowiednich zmian również i taksza dla komorników sądowych i to przez rozp. Rady Min. z 28 grudnia 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1136), zmienione następnie przez rozp. z 30 lipca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 689), wprowadzające obliczenie w złotych. — Większe znaczenie posiadają te zmiany w kwotach pieniężnych w przepisach o postępowaniu sądowym, które dotyczą właściwości sądowej. Takie zmiany wprowadza rozp. Rady Min. z 17 grudnia 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1110) oraz rozp. z 18 lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 155), określające w złotych kwoty, od których zależy właściwość sądowa. — Z innych ustaw, posiadających pewne znaczenie dla postępowania sądowego trzeba wymienić ustawę z 2 lipca 1924 r. (Dz. Ust.” poz. 669) w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego (por. art. 3 i nast.) oraz rozp. Min. Spraw, z 30 września 1924 („Dz. Ust.” poz. 830) o oznaczeniu dnia przywrócenia normalnych warunków jako początku terminu przewidzianego w art. 12 ustawy z 26 lipca 1919 r. o utraconych tytułach na okaziciela („Dz. Ust.” poz. 406), przyczem jako dzień ten oznaczono dzień 1 listopada 1924 r. Od dnia tego poczyna biec termin sześciu miesięcy przewidziany w art. 12 ust. z 26 lipca 1919 r. — Wreszcie trzeba zanotować rozp. Min. Spraw, z 24 września 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 813) wprowadzające różne zmiany do przepisów o rejestrze handlowym i zmieniające rozp. Min. Spr. o rejestrze handlowym z 22 kwietnia 1919 r. („Dz. Praw” poz. 279) jakoteż trzeba wspomnieć o rozp. Min. Spraw, z 24 września 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 814) o przeniesieniu części ksiąg hipotecznych z Będzina do Sosnowca.

2. Ziemia Wileńska oraz Ziemie Wschodnie. Ustawą z dnia 3 listopada 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 893) zarządzono dalsze wstrzymanie eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie

miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokolskiego i białostockiego z województwa białostockiego. Do 1 października 1924 r. wysiedlenie nie może nastąpić, chociażby odnośnie umowy dzierżawne wygasły. Na wniosek właściwy sąd pierwszej instancji wstrzyma wykonanie wyroku, choćby wydanego przez sąd wyższy i to aż do 1 października 1924 r. Termin ten późniejsza ustawa z 31 lipca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 722) przedłużyła aż do 1 kwietnia 1926 r. — Poza tem nowela z 3 listopada 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 894) przedłuża moc obowiązującą ustawy z 21 września 1922 r. („Dz. Ust.” poz. 822) w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników oraz „wolnych ludzi”, obowiązującej na obszarze województw: nowogrodzkiego, poleskiego, wołyńskiego i powiatów: grodzieńskiego, wołkowyskiego, wołożyńskiego, wilejskiego, wileńskiego, oszmiańskiego, trockiego, święciańskiego, brasławskiego, duniłowiczowskiego, dziśnieńskiego, lidzkiego i gmin: białowieskiej, masiewskiej oraz suchopolskiej powiatu bielskiego. Termin ochrony nowela ta przedłużyła aż do 1 listopada 1924 r. W łączności z powyższą nowelą należy wymienić ustawę z 20 czerwca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 617) o uwłaszczeniu b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogrodzkiem, poleskiem, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokolskim województwa białostockiego. Według art. 20 możliwe jest sądowe wstrzymanie eksmisji. — Wreszcie trzeba jeszcze wspomnieć o rozp. Rady Min. z 26 marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 326) rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z 27 stycznia 1922 r. („Dz. Ust.” poz. 87) o nieobecnych i zaginionych na powiaty: wileński, trocki, oszmiański, święciański, brasławski, dziśnieński, duniłowiczowski i wilejski. Rozporządzenie to rozciąga na te powiaty moc obowiązującą art. 139 kod. cyw. Polskiego z 1825 r. oraz art. 1, 2, 4 i 5 ust. z 27 stycznia 1922 r. z tem ograniczeniem, że na tych obszarach nie ma zastosowania art. 42 do 45 kod. cyw. Polskiego z r. 1825 w brzmieniu wprowadzonym przez powołaną ustawę. Równocześnie uchylono art. 1243 tomu X, części I Zbioru praw ros. oraz art. 1451 do 1460 ustawy postępowania cywilnego, obowiązującej na wymienionych wyżej ziemiach. W art. 2330 tomu X, części I Zbioru praw ros. rozporządzenie Rady Ministrów wykreśliło końcowe słowa „lub za przepadłego bez wieści”. (Por. też W. M i -

sze wski: Ustawa Postępowania Sądowego Cywilnego do art. 1451).

II. Były zabór austriacki. Poza rozporządzeniami dotyczącymi dyzlokacji sądów („Dz. Ust.” 1923 poz. 905 i „Dz. Ust.” 1924 poz. 107 i 912) ustawodawstwo odnoszące się specjalnie do b. zaboru austriackiego ma w przeważnej części na celu przystosowanie przepisów prawnych do zmian walutowych. W tym względzie należy wymienić rozp. Min. Spraw, z 18 października 1923 r. („Dz. Ust. poz. 876) w przedmiocie zmiany taryfy adwokackiej, zmienione następnie rozp. z 5 maja 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 433). Podwyższenie stawek zawiera również i rozp. Min. Spraw, z 12 listopada 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 933 ostrawnem i drogowem dla organów sądowych, zmienione później przez rozp. z 5 maja 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 419). Tak samo zmieniano kilka razy przepisy o opłatach w postępowaniu rejestrowem i o opłatach sądowych. Co do opłat w postępowaniu rejestrowem wydano rozp. Min. Spraw, z 12 listopada 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1009) o opłatach tego rodzaju na obszarze Sądów Apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego” oraz Sądu Okręgowego cieszyńskiego, zmienione przez rozp. z 25 lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 210) o stosowaniu złotego przy tych opłatach. W odniesieniu zaś do opłat sądowych wydano ustawę z 5 grudnia 1923 r. („Dz. Ust.” z 1924 r. poz. 1) w sprawie podwyższenia tych opłat na obszarze Sądów Apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego oraz Sądu Okręgowego cieszyńskiego. Obliczenie w złotych wprowadziło rozp. Rady Min. z 25 lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 186) wraz z rozp. wykonawczem Min. Spraw, i Min. Skarbu z 15 kwietnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 418). Ostateczne uregulowanie tych opłat nastąpiło przez ustawę z 12 czerwca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 562). — Z innych rozporządzeń należy wymienić rozp. Rady Min. z 17 grudnia 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1122), zmieniające kwoty pieniężne w niektórych postanowieniach ustaw o postępowaniu sądowym w sprawach cywilnych. Rozporządzenie to zmieniono następnie rozp. z 18 lutego 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 156). Dalej trzeba też przytoczyć rozp. Min. Spraw, z 27 maja 1924 r.) („Dz. Ust.” poz. 465) o odszkodowaniu za utratę zarobków asesorów i ich zastępców w sądach przemysłowych w Bielsku, Krakowie i Lwowie. Wreszcie należy zanotować rozp. Ministrów: Sprawiedliwości, Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z 4 marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 464) w przedmiocie zmiany przepisów o odbieraniu i nadawaniu sądowych przesyłek pocztowych oraz niektórych przepi-

sów instrukcji sądowej i instrukcji dla organów wykonawczych.

III. Ziemie Zachodnie. Przy ustawodawstwie, przeznaczonym dla Ziem Zachodnich trzeba odróżniać ustawy i rozporządzenia, wydane dla: 1. całego obszaru ziem zachodnich lub 2. tylko dla województw: Poznańskiego i Pomorskiego albo jedynie 3. dla górnośląskiej części województwa śląskiego.

1. Cały obszar Ziem Zachodnich. Dla całego obszaru wydano z uwagi na dewaluację marki polskiej rozp. Rady Min. z 17 grudnia 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1111) w przedmiocie zmiany kwot pieniężnych w ustawach o ustroju sądownictwa i o postępowaniu w cywilnych sprawach spornych.

Rozporządzenie to doznało następnie zasadniczej zmiany przez rozp. Rady Min. z 18 lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 157), stosujące obliczenie w złotych. W myśl tego rozporządzenia Sądy Powiatowe są w sporach prawno-majątkowych właściwe aż do 500 złotych (§ 1). Suma rewizyjna wynosi 3000 złotych a suma, od której zależy dopuszczalność odwołania, dalszego zażalenia w myśl § 568 ust. 3 p. c, oraz natychmiastowego zażalenia w rozumieniu §§ 21, 22 obwieszczenia niem. Rady Związkowej z 9 września 1915 r., wynosi kwotę 50 złotych (§§ 2, 3). — Ważną, bo grożącą obniżeniem wykształcenia sędziów a przez to również i sprawności urzędowania sądów jest ustawa z 11 kwietnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 427) o skróceniu do dwóch lat czasu aplikacji, wymaganej do uzyskania uzdolnień do urzędu sędziowskiego w okręgach Sądów Apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz górnośląskiej części okręgu Sądu Apelacyjnego w Katowicach, przyczem rozp. Min. Spraw z 2 maja 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 432) o odbywaniu skróconej aplikacji ułatwia jeszcze takim aplikantom egzamin sądowy (§ 5), zwalniając ich od przedłożenia pracy domowej, przepisanej w § 24 zarządzenia wykonawczego z 28 kwietnia 1920 r. („Dz. Urzęd. Min. b. dz. pruskiej” poz. 232). — Duże znaczenie posiada też ustawa z 18 lipca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 755) o a d w o k a t u r z e, wprowadzająca liczne zmiany do rozporządzenia Min. Spraw, z 16 czerwca 1922 r. o adwokaturze w górnośląskiej części województwa śląskiego („Dz. Ust.” poz. 402), którego moc obowiązującą wspomniana ustawa rozciąga także na obszar okręgów Sądów Apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu (art. 2). — Dalej należy przytoczyć rozp. Rady Min. z 26 marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 322) zmieniające niektóre kwoty pieniężne w ustawie o sądach przemyślowych z 29 lipca 1890 r. i w ustawie z dnia

29 marca 1879 r. zawierającej ordynację dla rozjemców. Wreszcie trzeba wspomnieć o rozp. Rady Min. z 25 lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 238) o właściwości Sądu Powiatowego w Poznaniu dla uznania zaginionego cudzoziemca za zmarłego. Rozporządzenie to wydano na zasadzie § 961 p. c. i dotyczy osób nie wymienionych w rozp. z 2 paźdz. 1922 r. („Dz. Ust.” poz. 834; por. też rozp. Z 9 września 1922 r. „Dzień. Ust.” poz. 835).

2. Województwo poznańskie i pomorskie. Ustawy i rozporządzenia, wydane z ograniczeniem do obszaru województw poznańskiego i pomorskiego dotyczą prawie wyłącznie tylko zmian istniejących już przepisów prawnych z uwagi na dewaluację marki polskiej i na przeprowadzania reformy skarbowej. To tego rodzaju postanowień trzeba zaliczyć rozp. Rady Min. z 27 września 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 804) o djetach i kosztach podróży lekarzy jako znawców sądowych, uchylające pruskie rozp. z 14 lipca 1909 r. Dalej wchodzi w rachubę rozp. Rady Min. z 28 grudnia 1923 r. („Dz. Ust.” poz. 1135) o kosztach sądowych i opłatach, uchylone następnie rozp. Rady Min. z 25 lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 187) o zastosowaniu złotego do kosztów i opłat sądowych, które odnosi się również i do opłat adwokackich i notariuszów (§§ 2, 4, 6), do opłat komorników sądowych jakoteż do opłat świadków i znawców (§ 2). Do tej samej kategorii należy rozp. Rady Min. z 2 stycznia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 41) w przedmiocie zmian kwot pieniężnych w ustawach o sądach przemysłowych i kupieckich, zmienione później przez rozporządzenie z 25 lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 216). — Poza tem trzeba jeszcze wspomnieć o rozp. Min. Spraw, z 14 czerwca 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 518) o utworzeniu drugiej Izby dla spraw handlowych przy Sądzie Okręgowym w Poznaniu, o zwiększeniu liczby sędziów handlowych i ich zastępców w tymże sądzie oraz o zmianach w sposobie ich powoływania. Izbę tę utworzono z dniem 1 sierpnia 1924 r.

3. Górny Śląsk. Z ustaw przeznaczonych specjalnie dla górnośląskiej części województwa śląskiego najważniejszą jest ustawa z 17 lipca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 697) wprowadzająca różne zmiany do niektórych postanowień w ustawie o sądach przemysłowych i sądach kupieckich. Poza tem trzeba wymienić ustawę z 11 kwietnia 1924 r. w sprawie kosztów sądowych i opłat („Dz. Ust.” roz. 449) wraz z rozp. Rady Min. z 9 maja 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 452) o zastosowaniu złotego do kosztów i opłat sądowych. W przepisach tych nastąpiło

w wielu zasadniczych punktach uzgodnienie z ustawodawstwem, obowiązującym w województwach poznańskim i pomorskim. — W końcu należy jeszcze zanotować utworzenie z dniem 1 czerwca 1924 r. Izby dla spraw handlowych przy Sądzie Okręgowym w Katowicach przez rozp. Min. Spraw, z 18 stycznia 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 106).

Prof. Dr. Stelmachowski (Poznań).

4. Zobowiązania Międzynarodowe Polski.*)

1. Umowy o charakterze politycznym.

1. Wypadkiem najważniejszym w omawianym przez nas okresie było złożenie w Paryżu d. 22 sierpnia r. b. ratyfikacji Traktatu Pokoju z Austrią, podpisanego w St. Germain — en — Laye d. 10 września 1919. Tak długi odstęp pomiędzy podpisaniem a ratyfikacją był skutkiem niechęci Polski uznania Art. 91 tego Traktatu, który dawne ziemie zaboru austriackiego przekazywał Wielkim Mocarstwom. Trudność ta została usunięta dopiero na skutek decyzji Konferencji Ambasadorów z d. 15 marca 1923 r. o granicach Polski (Dz. Ust. Nr. 49, poz. 333, ex 1923). Ostateczne zatwierdzenie traktatu w St. Germain umożliwiło rządowi polskiemu uregulowanie w sposób definitywny sprawy dóbr arcyksięcia Karola Stefana z Żywca (patrz Dz. Ust. Nr. 75, poz. 742, ex 1924).

2. Na skutek przekształcenia się Rosji w federację republik sowieckich, zwaną urzędowo Związkiem Socjalistycznym Republik Rad (S. S. S. R.), okazała się potrzeba uznania przez Polskę tego nowego państwa związkowego, co rząd nasz wykonał notę z d. 13 grudnia 1923 r.

3. Na mocy uchwały tegorocznego zjazdu ministrów państw bałtyckich w Warszawie, projekt polski czterostronnej konwencji arbitrażowej miał być podpisany w Helsingforsie. Projekt ten, bardzo zbliżony do umowy arbitrażowej polsko-austriackiej (18. IX. 1923), oddaje pod rozstrzygnięcie sądu rozjemczego spory ściśle prawne, wynikłe z interpretacji umów zawartych przez strony umawiające się, do których nie wpływają państwa trzecie. Finlandia, która jest gorącą zwolenniczką arbitrażu obowiązkowego, wysunęła kontr-projekt konwencji arbitrażowej bilateralnej, opartej na znanej klauzuli fakultatywnej Statutu Trybunału Sprawiedliwości międzynarodowej (Art. 36). Sprawę rozstrzygnie ostatecznie najbliższy zjazd ministrów państw bałtyckich w Helsingforsie. —

4. W dniu 1 kwietnia 1924 Parlament zatwierdził przy-

*) Wykaz zamknięty w dniu 6 grudnia 1924 r.

stąpienie Polski do trzech konwencji haskich wojennych z 18-X. 1907 r., a mianowicie:

- a) o rozpoczęciu kroków wojennych,
- b) o prawach i obowiązkach mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej,
- c) o prawach i zwyczajach wojny lądowej (wraz z Regulaminem).

(Patrz Dz. Ustaw, Nr. 37, poz. 393, 394 i 395, ex 1924).

II. Umowy handlowe.

Rząd polski prowadził dalej w tym okresie politykę zawierania umów handlowych z najpoważniejszymi państwami Europy i Azji:

1. W dniu 1 czerwca 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 378, ex 1924). Parlament zatwierdził traktat handlowy i nawigacyjny z Japonją, podpisany w Warszawie d. 7. XII. 1922. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła 8. I. 1925 r.

2. W dniu 6 maja 1924 r. Parlament zatwierdził traktat handlowy i nawigacyjny z Finlandją, podpisany w Warszawie d. 10 XI. 1923 (Dz. Ust., poz. 458, ex 1924). Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła d. 3 września 1924 r. Traktat uprawomocnił się d. 18 września 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 81, poz. 781 i 782, ex 1924).

3. W dniu 6 maja 1924 r. Parlament zatwierdził traktat handlowy i nawigacyjny z W. Brytanią, podpisany w Warszawie d. 26 listopada 1923 r. (Dz. Ust., Nr. 44, poz. 457, ex 1924). Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych odbyła się d. 16. VI. 1924 (Dz. Ust., Nr. 57, poz. 582 i 583, ex 1924). Wszedł on w życie d. 1 lipca 1924 r. Art. VIII i IX przewiduje możliwość rozciągnięcia jego postanowień na kolonie samorządowe, dominia, protektoraty i mandaty angielskie. Rząd brytyjski skorzystał z tego prawa i zażądał rozciągnięcia go na Palestynę. Jednak w praktyce nie dało się to dotychczas skutecznie, ponieważ, wobec braku odnośnej ustawy palestyńskiej o obywatelstwie, niema kryterjum prawnego, któreby umożliwiło stwierdzenie w każdym konkretnym wypadku, czy dany osobnik jest obywatelem palestyńskimi, czy nie. —

4. W dniu 25 lipca 1924 r. Parlament zatwierdził traktat handlowy i nawigacyjny z Danją, podpisany w Warszawie d. 22 marca 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 718, ex 1924). Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła dnia 13 sierpnia 1924 r. (Dz. Ust., Nr. 74, poz. 736 i 737, ex 1924). Uprawomocnił się on d. 28 sierpnia 1924 r. (Art. VIII).

5. W dniu 25 lipca 1924 r. Parlament zatwierdził traktat handlowy i nawigacyjny z Islandją, podpisany w Warszawie

d. 22 marca 1924 r. (Dz. Ust., Nr. 72, poz. 701, ex 1924). Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła dnia 13 sierpnia 1924 r. (Dz. Ust., Nr. 74, poz. 734 i 735 ex 1924). Uprawnocnił się on d. 28 sierpnia 1924 r. (Art. XXIV).

6. W dniu 30 maja 1924 r. został podpisany w Warszawie traktat handlowy i nawigacyjny z Holandją. Ratyfikacja dotąd nie nastąpiła.

Wszystkie wyżej wymienione traktaty są zbudowane na podstawie klauzuli najwyższego uprzywilejowania. Zawierają one poza tem t. zw. klauzulę dumpingową, klauzulę ryską (tranzyt broni i amunicji), oraz obejmują terytorium Wolnego Miasta Gdańska.

7. W d. 2 grudnia 1924 r. został podpisany w Warszawie Traktat handlowy i nawigacyjny ze Szwecją. Ratyfikacja dotąd nie nastąpiła.

8. W dniu 25 lipca 1924 (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 717, ex 1924). Parlament zatwierdził poprawkę do Art. 20 konwencji handlowej polsko-francuskiej, umożliwiając Stronom, w czasie toczących się obecnie pertraktacyj, wypowiedzenie konwencji w każdej chwili. Poprawka ta ma charakter tymczasowy.

9. W dniu 9 grudnia 1924 r. została podpisana w Paryżu nowa konwencja handlowa z Francją. Ratyfikacja dotąd nie nastąpiła.

III. Umowy konsularne.

Do ostatnich czasów stosunki konsularne Polski z obcemi państwami, poza Art. 13 Traktatu o mniejszościach i Art. 279 Traktatu Wersalskiego, były oparte na prawie zwyczajowem. Powoli jednak zaczynamy przechodzić do systemu umownego. Tak więc:

1. W dniu 3 stycznia 1924 r. podpisano w Rydze konwencję konsularną z Łotwą;

2. w dniu 11 stycznia 1924 r. podpisano w Tallinie (Rewlu) konwencję konsularną z Estonją;

3. w dniu 18 lipca 1924 r. podpisano w Moskwie konwencję konsularną z Rosją;

4. wreszcie w Art. XVIII Traktatu handlowego i nawigacyjnego z Holandją (z 30. V. 1924) obie Strony przyznają sobie w zakresie spraw konsularnych traktowanie na równi z państwem najbardziej uprzywilejowanym.

Zadna z tych konwencyj nie została dotąd ratyfikowana.

O ile dwie pierwsze zostały ułożone na wzór zwykłych umów konsularnych, o tyle konwencja z Rosją odbiega znacznie od tego typu zwykłego i stanowi pewną nowość w dotychczasowej praktyce międzynarodowej. Pochodzi to przede-

wszystkiem stąd, że koncepcje moralne i prawne sowieków różnią się zasadniczo od poglądów państw ucywilizowanych, a ich kodeks cywilny i karny w niektórych swych artykułach jest przeciwieństwem kodeksów europejskich. Poza to rząd rosyjski inaczej interpretuje niektóre normy prawa międzynarodowego, aniżeli to czynią państwa kulturalne.

Konwencja traktuje o trzech zasadniczych kategoriach spraw:

- a) sposób tworzenia konsulatów i formalności, związane z objęciem przez konsulów urzędowania;
- b) prawa i przywileje urzędników konsularnych;
- c) zakres czynności konsułów.

W sposób najbardziej niezwykły została uregulowana sprawa przywilejów konsulów co do ich nietykalności osobistej. Wbrew temu, co zawierają inne konwencje konsularne, konwencja polsko-rosyjska stanowi, że konsulowie mogą być aresztowani tylko za popełnienie niektórych przestępstw ściśle określonych przez wyliczenie odnośnych artykułów kodeksów karnych; w innych wypadkach nawet wyrok prawomocnie zapadły nie może być wykonany; jednak konsul ulega natychmiastowemu odwołaniu.

Równocześnie z konwencją wymieniono w Moskwie noty, regulujące sprawę sieci konsularnej oraz służby kurjerskiej pomiędzy konsulatami i poselstwem. —

IV. Umowy prawne.

W celu uregulowania obrotu prawnego Polska zmuszona była zawierać specjalne umowy z niektórymi państwami, ponieważ przystąpienie jej do konwencji haskiej, o procedurze cywilnej z 17. VII. 1905 nie mogło dotąd nastąpić z powodu trudności, czynionych przez niektóre państwa sygnujące (konwencja ta należy do kategorii zamkniętych). (Patrz DK. Ust. Nr. 60, poz. 535, ex 1922). —

1. Umowa polsko-czeska w przedmiocie uregulowania obrotu prawnego w sprawach cywilnych, karnych i niespornych, podpisana w Warszawie d. 20 lipca 1922 r. Dotąd nie ratyfikowana.

2. Umowa polsko-austrjacka w przedmiocie wzajemnego obrotu prawnego, podpisana w Wiedniu d. 19 marca 1924 r. Dotąd nie ratyfikowana.

3. Umowa z Jugosławją, dotycząca stosunków prawnych obywateli obu stron, podpisana w Belgradzie d. 4 maja 1924 r., zatwierdzona przez Parlament d. 14 maja 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 44, poz. 462 ex 1924). Dotąd nie ratyfikowana.

4. Umowa z Niemcami o obrocie prawnym, podpisana w Warszawie d. 5 marca 1924 r. Dotąd nie ratyfikowana.

5. Umowa z Niemcami o opiece nad małoletnimi, podpisana w Warszawie d. 5 marca 1924 r. Dotąd nie ratyfikowana.

6. Układ z Niemcami w sprawie przejęcia rejestrów stanu cywilnego, podpisana w Warszawie d. 12 marca 1924 r.

7. W dniu 2 sierpnia 1923 dokonano w Paryżu wymiany dokumentów ratyfik. umowy bilateralnej polsko-francuskiej (biens, droits, et intérêts). Opublikowano ją w Nr. 16 Dz. Ust. ex 1924, poz 149 i 150.

Umowy o pomocy prawnej z Wolnem Miastem Gdańskiem nie wchodzi tu w rachubę, ponieważ Gdańsk nie jest państwem, a co za tem idzie, umowy z nim zawierane nie mają charakteru umów międzynarodowych, lecz międzydzielnicowych.

Umowy prawne, zawarte dotąd przez Polskę, traktują o następujących materjach:

a) Prawo cudzoziemców do obrony sądowej. Odnośne przepisy, zgodne zresztą z konstytucją (Art. 95¹⁾) i kodeksami u nas obowiązującymi (np. Art. 11 K. C. P. i Art. 31 Ust. wpraw. do K. C. Niem.), znajdują się nietylko w umowach sądowych, lecz i konwencjach handlowych. Dotyczą one zarówno osób fizycznych jak i prawnych.

7. Zwolnienie od *cautio judicatum solvi* (kaucji aktorycznej). O ile z danem państwem nie zawarto specjalnej umowy, zwolnienie może nastąpić tylko na podstawie wzajemności urzędowo stwierdzonej. Tak np. drogą wymiany not stwierdzono wzajemność z Austrią, Czechosłowacją (Dz. Ust. Nr. 54, poz. 330, ex 1920) i Finlandją (13. XI. 1923).

e) Prawo ubogich. Rzec się ma z tem tak samo jak z *cautio judicatum solvi*. Istnieje specjalne porozumienie z Austrią, Finlandją i Włochami. Patrz także Art. 4 Umowy prawnej z Czechosłowacją i Art. 5 Umowy z Austrią.

d) Rekwizycie sądowe w sprawach cywilnych. Polska, na zasadzie wzajemności, nawet bez specjalnej konwencji, stosuje odpowiednie przepisy konwencji haskiej o procedurze cywilnej. Sprawę tę regulują także porozumienia dokonane drogą wymiany not z Austrią, Czechosłowacją, Niemcami i Szwajcarią, Porównaj wreszcie Art. 8—20 Umowy prawnej z Austrią, Art. 13—24 Umowy z Czechosłowacją i Art. 8—21 Umowy z Jugosławiją.

¹⁾ Patrz Leon Babiński: „Zobowiązania Polski w zakresie międzynarodowej pomocy prawnej”. — *Palestra* Nr. 4, r. 1924.

e) Wykonalność i uznawanie wyroków zagranicznych. W zasadzie Polska nie wykonywa wyroków zagranicznych. Wyjątek stanowi wykonalność wyroków o kosztach w stosunku do Czechosłowacji, Jugosławii i Austrii, oraz orzeczeń wydanych na mocy Konwencji Kolejowej Berneńskiej.

f) Moc dowodowa dokumentów i ich legalizacja. Odnośne przepisy zawierają Art. 25—30 Umowy prawnej z Czechosłowacją, Art. 48—53 Umowy z Austrią i Art. 43—48 umowy z Jugosławią.

g) Sprawy spadkowe i opiekuńcze. Sprawy te, na zasadzie wzajemności, są rozstrzygane przeważnie w konwencjach konsularnych.

h) Ekstradycja. Są w toku rokowania co do zawarcia umowy ekstradycyjnej ze Stanami Zjednoczonymi, Anglią, i Belgią. Poza tem, sprawę ekstradycji przestępców regulują Art. 32—47 umowy sądowej z Czechosłowacją, Art. 49—69 umowy z Jugosławią i Art. 55—74 z Austrią. — Łączy się z tem sprawa pościgu.

i) Rek wizycje sądowe w sprawach karnych. Sprawa ta jest rozwiązana w odnośnych umowach.

V. Umowy różne.

1. Konwencja pomiędzy Austrią, Węgrami, Włochami, Polską, Rumunją, Królestwem S. H. S. i Czechosłowacją, dotycząca spraw archiwalnych, podpisana w Rzymie dn. 6 kwietnia 1922; złożenie polskiego dokumentu ratyfikacyjnego nastąpiło dn. 15 grudnia 1923 r. (Dz. Ust. Nr. 23, poz. 247 i 248. ex. 1924.)

Jest to jedyny z 45 układów i deklaracyj podpisanych w Rzymie, który Polska ratyfikowała.

Konwencja ta ma charakter wykonawczy do odnośnych artykułów traktatów w St. Germain i Trianon i dąży do ułatwienia zwrotu przewidzianych w tych artykułach aktów, archiwów, dokumentów i przedmiotów.

2. W dniu 19 grudnia 1923 r. Parlament zatwierdził 13 konwencyj pracy, zaprojektowanych na konferencjach w Waszyngtonie (1919), Genewie (1920) i Genewie (1921). Konwencja waszyngtońska o 8-o godzinnym dniu pracy nie została zatwierdzona. (Dz. Ust. Nr. 7, poz. 50—62, ex. 1924.) Sprawa zatwierdzenia i ratyfikacji tych konwencyj nastęrczała bardzo poważne trudności natury formalnej, ponieważ w Waszyngtonie, Genewie i Genewie, wbrew powszechnie przyjętym zwyczajom, przedstawiciele państw nie podpisali żadnej z tych

konwencji, ale tylko, jako projekty, zobowiązali się przedłożyć je do zatwierdzenia swym rządóm.

3. W dniu 24 maja 1923 r. podpisano w Moskwie polsko - rosyjską konwencję pocztowo - telegraficzną. Konwencja ta, zawarta w wykonaniu Art. XXI traktatu ryskiego, reguluje komunikację pocztową i telegraficzną zgodnie z postanowieniami odnośnych konwencji międzynarodowych. Nie została dotąd ratyfikowana.

4. W dniu 7 lutego 1923 r. podpisano w Warszawie polsko - rosyjską konwencję sanitarną. Dokumenty ratyfikacyjne wymieniono dn. 8 stycznia 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 13. poz. 111 i 112, ex. 1924.)

5) W dniu 7 lutego 1922 r. podpisano w Warszawie polsko - łotewską konwencję sanitarną. Parlament zatwierdził ją ustawą z d. 25 lipca 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 72, poz. 700, ex 1924.) Dotąd nie ratyfikowana.

6. W dniu 9 maja 1923 r. podpisano w Belgradzie polsko - jugosłowiańską konwencję o pomocy lekarskiej. Zatwierdzona przez Radę Ministrów d. 8 listopada 1923 r., została ona ratyfikowana przez Prezydenta Rzpltej d. 20 lutego 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 413, ex 1924.) Załatwia ona sprawę udzielenia pomocy i opieki lekarskiej na terytorium jednej ze Stron osobom ubogim, będącym obywatelami Strony drugiej, oraz regulacji kosztów stąd wynikłych.

7. W dniu 24 czerwca 1922 podpisano we Wrocławiu polsko - niemiecki układ w sprawie uprzywilejowanego tranzytu między polskim Górnym Śląskiem a resztą Polski przez niemiecki Górny Śląsk. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła d. 30 kwietnia 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 72, poz. 704 i 705 ex 1924.) W celu zmiany § 75 powyższego Układu, podpisano w dniu 10 lipca 1923 w Berlinie układ dodatkowy, którego dokumenty ratyfikacyjne wymieniono również d. 30 kwietnia 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 72, poz. 706 i 707 ex 1924.)

8. W dniu 23 lutego 1924 r. podpisano w Warszawie polsko - niemiecki układ o górnośląskim pasie pogranicznym. Dokumenty ratyfikacyjne wymieniono dn. 16 lipca 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 72, poz. 708 i 709, ex 1924.)

9. W dniu 27 stycznia 1923 r. podpisano w Poznaniu polsko - niemiecki układ, dotyczący wspólnej administracji wału ochronnego przed zalewami w dolinie Kwidzyńskiej. Dokumenty ratyfikacyjne wymieniono d. 20 maja 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 64, poz. 627 i 628, ex 1924.)

10. Ustawą z d. 1 kwietnia 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 379, ex 1924) Parlament wyraził zgodę, aby Prezydent Rzpltej

przystąpił w imieniu Polski do konwencji, dotyczącej międzynarodowej wymiany dokumentów urzędowych, podpisanej w Brukseli d. 15 marca 1886 r. Jest to ulegalizowanie stanu faktycznego, ponieważ już od kilku lat Polska bierze udział w tej wymianie, do czego organem służy jeden z wydziałów Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

11. Ustawą z d. 1 kwietnia 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 380, ex 1924) Parlament wyraził zgodę, aby Prezydent Rzeczypospolitej przystąpił w imieniu Polski do międzynarodowego porozumienia, dotyczącego utworzenia w Paryżu międzynarodowego urzędu do walki z epizootiami.

12. W dniu 24 kwietnia 1924 r. podpisano w Warszawie polsko-rosyjską konwencję o bezpośredniej osobowej i towarowej komunikacji kolejowej, wraz z protokołem dodatkowym i odnośniami przepisami. Ratyfikacja dotąd nie nastąpiła.

13. W dniu 3 listopada 1923 została zawarta w Genewie międzynarodowa konwencja, mająca na celu uproszczenie formalności celnych. Weszła w życie d. 27. listopada 1924. Polska nie dokonała dotąd ratyfikacji.

14. W dniu 9 grudnia 1923 r., na drugiej Konferencji Ogólnej Komunikacji i Tranzytu w Genewie, zawarto cztery konwencje międzynarodowe

- a) Konwencję i Statut w przedmiocie organizacji międzynarodowej kolei żelaznych;
- b) Konwencję i Statut w przedmiocie organizacji międzynarodowej portów morskich;
- c) Konwencję, dotyczącą przenoszenia i przesyłania energii elektrycznej;
- d) Konwencję, dotyczącą urządzenia sił wodnych, obchodzących kilka państw.

Polska podpisała konwencję a), e) i d). Żadna z nich dotąd nie została ratyfikowana.

15. W dniu 12 września 1923 podpisano w Genewie (w tej liczbie i Polska) konwencję międzynarodową o zwalczaniu obiegu i handlu publikacjami nieprzyzwoitemu Ratyfikacja dotąd nie nastąpiła. — Weszła w życie d. 7 sierpnia 1924 r.

16. W d. 13 sierpnia 1924 podpisano w Warszawie z Anglią protokół tymczasowy w sprawie komunikacji lotniczej, zatwierdzony w drodze wymiany not d. 13. X. 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 94, poz. 870 i 871 ex 1924).

17. W d. 30 sierpnia 1924 r. podpisano w Wiedniu z Niemcami konwencję w sprawach związanych z nabyciem obywatelstwa, ułożoną na podstawie arbitrażu Kaeckenbecka.

(Patrz protokół kompromisowy z 20. V. 1924 i protokół berliński z 14. IV. 1924 r.).

18. W d. 2 października 1924 r. został podpisany w Genewie, między innymi przez Polskę, protokół o oddawaniu przymusowem pod arbitraż międzynarodowy sporów o charakterze prawnym. Wobec opozycji Anglii protokół ten należy uważać za nieaktualny i bez znaczenia.

19. Z pośród poprawek do 7 artykułów Paktu Ligi Narodów dotychczas uprawomocniły się poprawki do Art. 6, 12, 13 i 15. —

20. W d. 8 października 1924 r. Rząd Polski złożył w Genewie dokument ratyfikacyjny konwencji barcelońskiej i statutu o tranzyście.

21. W d. 28 października 1924 Prezydent Rzplitej podpisał ratyfikację deklaracji barcelońskiej o pawilonie morskim państw, nie posiadających wybrzeża morskiego.

Prof. Julian Makowski, Warszawa.

5. Kronika ustawodawcza

za czas od 31 maja do końca 1924 r.

62. Ustawa z 6. V. 1924 r. o pomocy państwowej na odbudowę budynków zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych (Dz. Ust. Nr. 49, poz. 492).

63. Ustawa z 28. V. 1924 r. o rozciągnięciu na górnośląską część województwa śląskiego ustawy o spółdzielniach z 29. X. 1920 r. oraz następnym ustaw dotyczących spółdzielni (Nr. 50, poz. 504).

64. Ustawa z 28. V. 1924 r. o rozciągnięciu mocy ustaw o Najwyższym Trybunale Administracyjnym na obszar woj. śląskiego (Nr. 50, poz. 505).

65. Ustawa z 12. VI. 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z 9. X. 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Nr. 52, poz. 525).

66. Ustawa z 12. VI. 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z d. 11. XII. 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i wojskowych (Nr. 52, poz. 526).

67. Ustawa z 6. VI. 1924 r. o opłacie kart od gry na rzecz Pol. Tow. Czerwonego Krzyża (Nr. 56, poz. 561).

68. Ustawa z 12. VI. 1924 r. o opłatach sądowych na obszarach sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego (Nr. 56, poz. 562).

69. Ustawa z 25. VI. 1924 r. o przedłużeniu mocy ustawy z 7. IV. 1922 r. o podwyższaniu i zrównaniu stawek przy niektórych opłatach stemplowych (Nr. 56, poz. 563).

70. Ustawa z 12. VI. 1924 r. o zakresie działania Ministra

Kolei Żelaznych i organizacji urzędów kolejowych (Nr. 57, poz. 580).

71. Ustawa z 3. VI. 1924 r. o poczcie, telegrafii i telefonii (Nr. 58, poz. 584).

72. Ustawa z 10. VI. 1924 r. o społecznym pośrednictwie pracy (Nr. 58, poz. 585).

73. Ustawa z 12. VI. 1924 r. o uzupełnieniu dekretu komisariatu Naczelnej Rady Ludowej z 6. VII. 1919 r. o organizacji biur pośrednictwa pracy (Nr. 58, poz. 586).

74. Ustawa z 12. VI. 1924 r. o ratyfikacji protokołu podpisanego w Genewie 14. VI. 1923 r., dotyczącego poprawki art. 393 Traktatu Wersalskiego (Nr. 59, poz. 594).

75. Ustawa z 12. VI. 1924 r. o rozciągnięciu ustawy z 15. IV. 1921 r. w sprawie powołania Państwowej Rady Kolejowej na Górnym Śląsku oraz o zmianach w statucie Rady Kolejowej (Nr. 59, poz. 595).

76. Ustawa z 9. VII. 1924 r. o ratyfikacji układu polsko-niemieckiego o górno-śląskim pasie granicznym z 23. II. 1924 r. (Nr. 60, poz. 600).

77. Ustawa z 23. V. 1924 r. o służbie wojskowej (Nr. 61, poz. 609).

78. Ustawa z 9. VII. 1924 r. o prawach członków i urzędników Naczelnego Komitetu kolei górnośląskich na zasadzie układu polsko-niemieckiego z 23. II. 1924 r. (Nr. 61, poz. 610).

79. Ustawa z 20. VI. 1924 r. o uwłaszczeniu b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogrodzkim, poleskim, wołyńskim, wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokolskim woj. białostockiego (Nr. 63, poz. 617).

80. Ustawa z 20. VI. 1924 r. o obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej (Nr. 64, poz. 626).

81. Ustawa z 12. VI. 1924 r. o opodatkowaniu piwa (Nr. 65, poz. 635).

82. Ustawa z 2. VII. 1924 r. o pracy młodocianych i kobiet (Nr. 65, poz. 636).

83. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia (Nr. 67, poz. 650).

84. Ustawa z 2. VII. 1924 r. o umowach i przyrzeczeniach sprzedaży nieruchomości na terenie b. zab. rosyjskiego (Nr. 69, poz. 669).

85. Ustawa z 9. VII. 1924 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej a) ustawy z 14. V. 1923 r. o podatku przemysłowym i b) ustawy z 16. VII. 1920 r. o opłacie stemplowej od sprzedaży przedmiotów zbytu na Górnym Śląsku (Nr. 69, poz. 670).

86. Ustawa z 8. VII. 1924 r. o opłatach od uprawnień górniczych (Nr. 69, poz. 671).

87. Ustawa z 17. VII. 1924 r. o opłatach paszportów zagranicznych (Nr. 69, poz. 672).

88. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o egzaminach w szkołach akademickich (Nr. 70, poz. 678).

89. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o uprawnieniach Ministra Pracy i Opieki Społecznej do powoływania Nadzwyczajnych Komisji Rozjemczych w zatargach zbiorowych między pracodawcami a pracownikami rolnymi (Nr. 71, poz. 686).

90. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o naprawie Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego (Nr. 71, poz. 687).

91. Ustawa z 17. VII. 1924 r. o zmianie niektórych postanowień o sądach przemysłowych i kupieckich (Nr. 72, poz. 697).

92. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego (Nr. 72, poz. 698).

93. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o zmianie przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn (Nr. 72, poz. 699).

94. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o ratyfikacji konwencji sanitarnej z 7. II. 1922 r. między Polską a Łotwą (Nr. 72, poz. 700).

95. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego między Polską a Islandią z dn. 22. III. 1924 r. (Nr. 72, poz. 701).

96. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o zniesieniu § 14 rozp. Ministra b. dz. prusk. z 12. VIII. 1921 r. dotyczącego ordynacji miejskiej dla b. wsch. prowincyj monarchji pruskiej i o przeprowadzeniu wyborów komunalnych w miastach b. dzielnicy pruskiej (Nr. 72, poz. 702).

97. Ustawa z 16. VII. 1924 r. o zamianie państwowych gruntów kolejowych w Lisich Mętach (woj. pomorskie), Ostrzeszowie (woj. poznańskie) i Chodczu (woj. warszawskie) (Nr. 73, poz. 711).

98. Ustawa z 16. VII. 1924 r. o zmianie gruntu państw, kolejow. na grunt gminy Wąsosz w pow. szubińskim (Nr. 73, poz. 712).

99. Ustawa z 16. VII. 1924 r. o ziemiach i pozbyciu gruntów kolejowych w Kolibkach, Jaszczu, Komorowie i Skurczu (Nr. 73, poz. 713).

100. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o sposobie zapłacenia podatku majątkowego (Nr. 73, poz. 714).

101. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o zmianie przepisów budowlanych na obszarach b. zaboru rosyjskiego (Nr. 73, poz. 715).

102. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o zawieszeniu ustawy z 16.

VIII. 1923 r. o opiece społecznej w województwach poznańskim i pomorskim (Nr. 73, poz. 716).

103. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o uzupełnieniu art. 20 konwencji handlowej polsko-francuskiej z 6. II. 1922 r. (Nr. 73, poz. 717).

104. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego między Polską a Danją z 22. III. 1924 r. (Nr. 73, poz. 718).

105. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o zmianach w ustawie z 11. VIII. 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Nr. 73, poz. 719).

106. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o zmianach przepisów o opłatach stemplowych i komunalnych (Nr. 73, poz. 720).

107. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o pobieraniu kar za zwłokę w podatkach bezpośrednich, należyciściach stemplowych, oraz odsetek za odroczenie i kosztów egzekucyjnych (Nr. 73, poz. 721).

108. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o wstrzymaniu eksmisji dzierżawców gruntów zajętych pod budynki w ziemi wileńskiej, województw: nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokolskiego i białostockiego woj. białostocki (Nr. 73, poz. 722).

109. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o pborze przez skarb akcji nowej emisji (Nr. 73, poz. 723).

110. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Nr. 73, poz. 724).

111. Ustawa z 16. VII. 1924 r. dotycząca kwalifikacji do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych (Nr. 75, poz. 740).

112. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o ochronie drobnych dzierżawców rolnych oraz o zmianach przepisów ustawy z 2. VII. 1920 r. i ustawy z 18. III. 1920 r. (Nr. 75, poz. 741).

113. Ustawa skarbowa na 1924 r. z 29. III. 1924 r. (Nr. 76, poz. 747).

114. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom państwowych władz sądowych (Nr. 76, poz. 748).

115. Ustawa z 16. VII. 1924 r. o zamianie państw, gruntu kolejowego na grunt prywatny w Sławnie, pow. czarnkowskiego (Nr. 77, poz. 750).

116. Ustawa z 18. VII. 1924 r. o adwokaturze w b. dz. pruskiej (Nr. 78, poz. 755).

117. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o monopolu spirytusowym (Nr. 78, poz. 756).
118. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu (Nr. 78, poz. 757).
119. Ustawa z 16. VII. 1924 r. w przedmiocie sprzedaży nieruchomości państwowej w Warszawie (Nr. 79, poz., 761).
120. Ustawa z 16. VII. 1924 r. o zamianie części państw, gruntu kolejowego w gminie Przytychowo (woj. poznańskie) (Nr. 79, poz. 762).
121. Ustawa z 16. VII. 1924 r. o ustąpieniu państw, gruntu kolej, powiat, zw. komunał, w Strzelnie (Nr. 79, poz. 763).
122. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o morskich opłatach portowych (Nr. 79, poz. 764).
123. Ustawa z 25. VII. 1924 r. o wolnym obrocie handl. między b. dzielnicą pruską a resztą Rzeczypospolitej Polskiej (Nr. 70, poz. 765).
124. Ustawa z 31. VII. 1924 r. zawierająca niektóre postanowienia organizacji szkolnictwa (Nr. 79, poz. 766).
125. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o odstąpieniu Puławom 33.333 mtr. lasu państwowego „Ruda” pod cmentarz grzebalny (Nr. 79, poz. 767).
126. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o zmianach ustawy z 9. VII. 1924 r. o budowie kanałów żeglugowych, regulacji rzek żeglugowych i spławnych (Nr. 79, poz. 768).
127. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o uregulowaniu stosunków celnych (Nr. 80, poz. 777).
128. Ustawa z 31. VII. 1924 r. o popieraniu przemysłu ludowego (Nr. 80, poz. 778).
129. Ustawa z 11. XI. 1924 r. o organizacji konsulatów i czynnościach konsulów (Nr. 103, poz. 944).
130. Ustawa o częściowej zmianie dekretu z 16. I. 1919 r. dotyczącego organizacji urzędów ochrony lasów (Nr. 106, poz. 958).
131. Ustawa z 3. XII. 1924 o zaliczeniu Krzeszowic do miejscowości podlegających galicyjskiej ustawie gminnej z 3 VII. 1896 r. (Nr. 110, poz. 985).
132. Ustawa z 3. XII. 1924 o uzupełnieniu dekretu z 7. II. 1919 dotyczącego widowisk. (Nr. 110, poz. 986).
133. Ustawa z 3. XII. 1924 o pobieraniu od dłużników b. rosyjskich Banków Włociańskiego i Szlacheckiego specjalnego dodatku na likwidację tych Banków. (Nr. 110, poz. 987).
134. Ustawa z 3. XII. 1924 o zwolnieniu od podatków I opłat publicznych osób, korzystających z eksterytorjalności. (Nr. 112, poz. 993).

135. Ustawa 3. XII. 1924 dotycząca zrzeszania się pracowników państwowych (Nr. 114, poz. 1012).

136. Ustawa z 19. XII. 1924 o prowizorium budżetowym na czas 1. I. do 28. II. 1925 r. (Nr. 114, poz. 1013).

137. Ustawa z 11. XII. 1924 o środkach ochronnych przeciw zarazie u koni (Nr. 118, poz. 1064).

138. Ustawa z 19. XII. 1924 o przedłużeniu mocy ustawy z 7. IV. 1922, dotyczącej przewozu osób i towarów (Nr. 113 poz. 1065).